

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรนานาชาติ ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้คือ

1. คำจำกัดความและแนวคิดของการศึกษานานาชาติ
2. หลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร
3. สภาพการณ์เกี่ยวกับหลักสูตรนานาชาติในประเทศไทย
4. นโยบายเพื่อสนับสนุนความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา

คำจำกัดความและแนวคิดของการศึกษานานาชาติ

ความเป็นมาของการศึกษานานาชาติ (International Education)

ในสังคมปัจจุบันมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลียงไม่ได้ ด้วยระบบการสื่อสาร การท่องเที่ยว การค้า ทำให้คนในโลกมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และติดต่อกันได้อย่างทั่วถึงอย่างรวดเร็ว จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นสังคมเดียวกัน แต่แต่ละประเทศไม่สามารถอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวจำเป็นต้องเกี่ยวข้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน (Interdependence World) ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดการแข่งขันซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้คนอื่นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2534: 13) สิ่งที่เกิดขึ้นในขณะนี้อาจกล่าวได้ว่าสังคมมีความเป็นนานาชาติหรือมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น (Internationalization)

จากการที่โลกปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากขึ้น การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับทิศทาง ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะการจัดการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นสุดท้ายที่จะผลิตบุคลากรที่มีความสามารถอันเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะส่งเสริมบทบาทของประเทศให้สามารถอยู่ในสังคมของประชาคมโลก (Global Society) ได้อย่างมีคุณภาพและสมศักดิ์ศรี การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเน้นบทบาทของความเป็นนานาชาติของสถาบัน

ในอดีตการศึกษานานาชาติ (International Education) ได้เริ่มจากการที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอดทางด้านความคิด วัฒนธรรม ตลอดจนการศึกษา ความสัมพันธ์เหล่านี้ได้เริ่มมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ที่ชาวสุเมเรียน (Sumerian) ได้เผยแพร่วัฒนธรรมและภาษาของตนไปยังประเทศใกล้เคียงและได้แพร่ขยายต่อไปจนทั่วโลก ทำให้เกิดเป็นจุดเริ่มของการศึกษานานาชาติ (International Education) เมื่อประเทศต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น จึงมีความร่วมมือหนึ่งพหุภาคีซึ่งกันและกัน และได้ตระหนักถึงการอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งต้องอยู่อย่างสร้างสรรค์และร่วมมือซึ่งกันและกัน ความคิดนี้เป็นผลทำให้คนหันมาสนใจกิจกรรมทางด้านการศึกษาระหว่างประเทศการศึกษาของประชากรโลก ต้องการให้คนมีอิสระ มีเสรีภาพ ได้รับความรู้มากขึ้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมของโลก ในขณะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาก็พยายามที่จะปรับเปลี่ยนให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรการสอน กิจกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Deighton, 1971:164-166, 205-206)

ความหมายของการศึกษานานาชาติ

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็นของสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่จะมีลักษณะมีความเป็นสังคมนานาชาติเพิ่มขึ้น ภาระหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งภาระหน้าที่หลักที่สำคัญ คือ ภาระทางด้านการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องมีความเป็นนานาชาติมากขึ้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมาย

ของคำว่าศึกษานานาชาติ (International Education) จึงขอกล่าวถึงความหมายของ คำดังกล่าวไว้ดังนี้

คำว่า International Education นี้ จากผลการศึกษาของสำนักงานการศึกษา ของสหรัฐอเมริกา (The U.S. Office of Education) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคำว่า การศึกษานานาชาติ (International Education) ดังนี้

การศึกษานานาชาติ (International Education) หมายถึง การศึกษา กิจกรรมของคนหรือกลุ่มของประเทศต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งประเทศ ซึ่งติดต่อสัมพันธ์กัน คำว่า International Education สามารถประยุกต์ใช้กับการติดต่อสื่อสารการแลกเปลี่ยนและการ ถ่ายทอดอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างประเทศ สำหรับความหมายที่ใช้ในหลักสูตรของ โรงเรียนจะ หมายถึง การแลกเปลี่ยนระหว่างสังคมต่าง ๆ และเป็นปรากฏการณ์เกี่ยวกับชาติต่าง ๆ ที่ไม่ จำเป็นจะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาประเทศต่าง ๆ ในโลก (World Area) รัฐบาลต่างชาติ และระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้การศึกษานานาชาติจะนำไปสู่ ความเข้าใจเรื่องของกิจกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Affairs and Relations)

The Encyclopedia Americana International Edition (1988 : 296) ได้ให้ความหมายของการศึกษานานาชาติ (International Education) ดังนี้

การศึกษานานาชาติ (International Education) หมายถึง ความสัมพันธ์ด้าน วัฒนธรรมและการศึกษาหลาย ๆ ด้านระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลก ในอดีตคำนี้หมายถึง โครงการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Educational Programs) โดยเฉพาะเกี่ยวกับการ แลกเปลี่ยนนักศึกษาครูระหว่างประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ความหมายของคำ นี้ได้ขยายกว้างขึ้นจนรวมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนและห้องสมุดของประเทศที่กำลังพัฒนา และรวมถึงโครงการของรัฐบาลและเอกชน ในการส่งเสริมการติดต่อสื่อสารระหว่างนักศึกษาและ นักวิชาการทั่วโลก โดยการศึกษาานาชาติจะเน้นในด้านความพยายามที่จะส่งเสริมความเข้าใจ

ระหว่างชาติต่าง ๆ

Rosengren และคณะ (1983) ได้ให้ความหมายของคำว่า "การศึกษานานาชาติ" คือรูปแบบซึ่งรวมเป้าหมาย กลยุทธ์ทางด้านการศึกษอันหลากหลายเข้าไว้ด้วยกันในระดับต่าง ๆ ของระบบการศึกษา อาทิ ระดับโรงเรียน ระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษานานาชาติ (International Education) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลกทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ความช่วยเหลือ ตลอดจนความเข้าใจอันดีระหว่างชาติต่าง ๆ โดยอาศัยการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษาและนักวิชาการ โดยมีภาษากลางเป็นสื่อในการติดต่อ

องค์ประกอบของการศึกษานานาชาติ (International Education)

องค์ประกอบของการศึกษานานาชาตินี้ ได้มีผู้จำแนกไว้ว่าอาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

Deighton (1971 : 166-171) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษานานาชาติ (Element of International Education) เป็น 3 ส่วนคือ

1. การศึกษากิจกรรมของโลก (World Affairs Education) เป็นการศึกษาถึงสังคมต่าง ๆ ในโลก เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนในทุกๆระดับให้เข้าใจเกี่ยวกับความเป็นสากล หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้พยายามเพิ่มหลักสูตรให้เป็นนานาชาติมากขึ้น ในช่วงปี 1950 เป็นต้นมา ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เพื่อเน้นความสำคัญของประเทศอื่น ๆ เช่น ในกลุ่มของประเทศเอเชีย อัฟริกา ลาตินอเมริกา เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้มีการวิจัยเพื่อปฏิรูปสังคม (Modernize) เพื่อให้สังคมพัฒนาขึ้น มีการให้ทุนทางด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา มนุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษาศาสตร์ มีการสร้างหลักสูตร (Course) ขึ้นมาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติ จากกลุ่มที่เจริญ

แล้วกับประเทศที่ไม่ใช่ตะวันตก (Non-western) และมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของโลก เช่น ปัญหาชนบท การเพิ่มประชากร โรคระบาด มลภาวะ ความเหลื่อมล้ำในสังคม ความขัดแย้งของชนชั้น ส่วนทางด้านการศึกษาเน้นในเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบทางการศึกษาจากระบบการศึกษาของชาติต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์ทางด้านการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ในประเทศสหรัฐอเมริกาบางรัฐและบางโรงเรียน ได้เริ่มการศึกษาเกี่ยวกับเอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกา และได้บรรจุไว้ในหลักสูตรสังคมศึกษา การศึกษาเกี่ยวกับเอเชียและอเมริกาสามารถแก้ไขปัญหเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชนที่เสียผลประโยชน์การเชื่อมโยงความเป็นนานาชาติกับการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ เริ่มที่จะสำคัญในช่วงปี 1970

2. การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา (Transit of Learning of Educational Exchange) เป็นโครงการที่นักเรียน ครู นักวิจัย สามารถที่จะไปศึกษาต่อในต่างประเทศเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติอื่น และรวมถึงการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การไปศึกษาต่างประเทศนั้นมีมานานแล้ว แต่การแลกเปลี่ยนทางการศึกษาทางด้านครูและนักเรียน เริ่มมีมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง

3. ความช่วยเหลือทางการศึกษาหรือการพัฒนา (Education Assistance or Development) เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างชาติต่าง ๆ คือ ประเทศที่ร่ำรวยกว่าจะช่วยประเทศที่ยากจนกว่า โดยการพัฒนาทางด้านธรรมชาติ เทคโนโลยี ทรัพยากรบุคคล เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อลดช่องว่างระหว่างประเทศที่พัฒนา กับประเทศที่กำลังพัฒนา ความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างสถาบันการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อฝึกปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของคนในประเทศและเพื่อให้เป็นสังคมที่พัฒนาขึ้น หัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษา คือ การที่ประเทศที่พัฒนากับประเทศที่กำลังพัฒนาร่วมมือกันขยายและปรับปรุงการศึกษา จึงมีงานหลักที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนความคิดจากความช่วยเหลือต่างชาติ (Foreign Aid) ทางด้านการขยายหน่วยงานหรือให้วัสดุอุปกรณ์ไปสู่ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance) ได้แก่ การวางแผนทางการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาใหม่

ข้อตกลงที่เป็นองค์ประกอบของการศึกษานานาชาติดังกล่าว เป็นที่สนใจที่ยอมรับกันระหว่างประเทศต่าง ๆ ของสมาคมเอกชนหรือตัวแทนรัฐบาลระหว่างประเทศ ซึ่งตัวแทนที่ใหญ่ที่สุด คือ ยูเนสโก ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาททางด้านการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนนักศึกษา นักวิชาการ ตำราเรียน การปรับปรุงหลักสูตร การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศซึ่งกำลังพัฒนาด้านการศึกษาทางด้านการประชุมสัมมนา การวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ความสำคัญของการศึกษานานาชาติดังกล่าว ในเดือนธันวาคม 1968 องค์การสหประชาชาติ ได้ตั้งปี 1970 เป็นปีการศึกษานานาชาติ (International Education Year) และมอบอำนาจให้องค์การยูเนสโกรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเตรียมและบริหารโครงการที่ให้ความร่วมมือทางด้านการศึกษา การสำรวจ การประเมินผล และการประชุมสัมมนา เกี่ยวกับการศึกษานานาชาติ

นอกจากนี้ The Encyclopedia Americana International Edition (1988 : 296-298) ได้แบ่งขอบเขตของการศึกษานานาชาติเป็น 4 ด้านดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา (Educational Exchange)
2. การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education)
3. การศึกษาเพื่อพัฒนา (Development Education)
4. การศึกษาวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ (Cross-Cultural Education)

1. การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา (Educational Exchange) หมายถึง การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและนักวิชาการระหว่างประเทศ ลักษณะสำคัญของการแลกเปลี่ยนทางการศึกษานานาชาติ คือ การแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศต่าง ๆ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและระดต่างชาติต่าง ๆ ผลจากการที่นักศึกษาไปศึกษาในต่างประเทศเป็นลักษณะของการศึกษานานาชาติที่สำคัญประการหนึ่ง ทำให้เกิดการค้นคว้าวิจัยเรื่องใหม่ขึ้น เช่น การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาต่างชาติว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร นักศึกษาเรียนรู้ภาษาใหม่ได้ดี

เพียงใด และควรจัดระบบการศึกษาอย่างไรในการที่จะจัดให้นักศึกษาต่างชาติเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย

2. การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Education) เป็นการวิเคราะห์ระบบการศึกษาและปัญหาทางการศึกษาของประเทศตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป โดยเฉพาะในแง่ของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมและแนวความคิด นักวิชาการจำนวนมากเห็นว่าการศึกษาเปรียบเทียบมีลักษณะของความเกี่ยวข้องกันระหว่างสาขา ความรู้หลาย ๆ ด้านจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาเปรียบเทียบคือ การศึกษาพื้นฐานและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติทางการศึกษาทั่วโลก

3. การศึกษาเพื่อการพัฒนา (Development Education) การศึกษาเพื่อพัฒนานานาชาติเกิดขึ้นในปี 1960 เป็นสาขาที่คู่กับการศึกษาเปรียบเทียบในด้านของวิธีการและการประยุกต์งานวิจัยมาเป็นโครงการปฏิบัติ การศึกษานานาชาติสาขานี้เกิดขึ้นเนื่องจากการสนองความสนใจของนักเศรษฐศาสตร์ ที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษาด้านกำลังคนและการวางแผนการศึกษา การศึกษาเพื่อการพัฒนาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวงจรที่ทำให้ทันสมัย โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศใหม่ ๆ ในแอฟริกา เอเชีย และลาตินอเมริกา นักรัฐศาสตร์ นักวางแผนของรัฐ และนักเศรษฐศาสตร์ได้หันมาสนใจการศึกษาและเงินทุนที่จะใช้สำหรับการขยายงานต่าง ๆ

การศึกษาเพื่อการพัฒนาปรากฏชัดในประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยอินเดียนา และมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ได้สร้างโครงการการศึกษาเปรียบเทียบมีวิชาเกี่ยวกับเรื่องนี้ และมีศูนย์การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนานานาชาติ องค์การยูเนสโกก็ได้ตั้งสถาบันในกรุงปารีสทำงานเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนาการศึกษา ส่วนประเทศออสเตรเลีย โหรวีตรัสเซียม และคานาดา ยังคงใช้คำว่า "การศึกษาเปรียบเทียบ" หรือ "การค้นคว้าทางการศึกษาต่างประเทศ"

4. การศึกษาวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ (Cross-Cultural Education)

เป็นการศึกษานานาชาติสาขาหนึ่ง ซึ่งครอบคลุมถึงความเกี่ยวข้องและความสนใจของนักการศึกษา นักวิทยาศาสตร์สังคม และนักวิทยาศาสตร์ด้านพฤติกรรมทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศ เช่น ผู้เชี่ยวชาญการสื่อสาร และนักมานุษยวิทยา มาร่วมกันศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระบบโรงเรียน ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ศึกษาหนังสือหลาย ๆ ชาติ และสอนให้เกิดความเข้าใจระหว่างชาติ การศึกษาสาขานี้พัฒนาอย่างรวดเร็วมากในประเทศสหรัฐอเมริกา คานาดา ออสเตรเลีย และอังกฤษ และเป็นเรื่องที่กำลังมาแรงมากในยุโรปตะวันออกและโซเวียตรัสเซีย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการศึกษานานาชาติขึ้นอยู่กับความที่แตกต่างกันออกไป และสาขาต่าง ๆ ก็ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป การเตรียมผู้เชี่ยวชาญสำหรับหลักสูตรต่างประเทศนั้น ความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญ การฝึกบุคคลที่จะทำงานด้านต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน ธนาคาร บริษัทการค้าหรือบริษัทที่ปรึกษาด้านวิศวกรรม จะต้องมีการฝึกทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งแต่ก่อนมีการฝึกเฉพาะผู้ที่ทำงานด้านการทูตเท่านั้น แต่ปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนที่จะไปต่างประเทศในฐานะเป็นตัวแทนของหน่วยงานและตัวแทนของประเทศ

แนวความคิดและประสบการณ์ความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยในแต่ละกลุ่มประเทศ

จากการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ เรื่อง ความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทย ซึ่งจัดโดยทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 28-30 มกราคม 2534 ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้แสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาที่จะจัดขึ้นในประเทศไทยและต่างประเทศว่า ความเป็นสากลของการศึกษาเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยมีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกันคือ การพยายามที่จะปรับบทบาทของประเทศให้เปิดสู่ประชาคมโลก เสริมสร้างความสามารถทางเศรษฐกิจ การเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสารกับต่างประเทศ ประเด็นสำคัญของการพัฒนาความเป็นนานาชาติหรือความเป็น

สากล คือ การมีเครือข่ายความร่วมมือ (Networking) ระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการทางด้านการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา การปฏิรูปเนื้อหาสาระและรูปแบบของหลักสูตร ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ มีความร่วมมือกันมากขึ้น เช่น โครงการ ERASMUS (The European Regional Action for the Mobility of University Student) และโครงการอื่น ๆ อีกหลายโครงการ (ทบทวนมหาวิทยาลัย. จดหมายข่าวรายสัปดาห์. 18 ก.พ. 2534 : 1-2)

รายละเอียดแนวความคิดของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในยุโรป ประเทศญี่ปุ่น กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศไทย มีดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกาความเป็นนานาชาติในระดับอุดมศึกษาในระยะเริ่มแรกยังไม่ค่อยมีความสำคัญมากนัก จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติจึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้เข้าไปมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ อย่างมาก จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นนานาชาติ (Internationalization) สหรัฐอเมริกามีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ประเทศต่าง ๆ จึงจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่ใช่การศึกษาเกี่ยวกับสหรัฐอเมริกา เน้นเรื่อง การศึกษาที่ไม่ใช่ตะวันตก (Non-Western Studies) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เรียกว่าภูมิภาคศึกษา (Area Studies) เช่น เอเชียศึกษา (Asian Studies) รัสเซียศึกษา (Russian Studies) จีนศึกษา (Chinese Studies) เนื่องจากแต่เดิมมาหลักสูตรการเรียนการสอนจะเน้นเรื่องของสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ (ไพฑูริย์สินลารัตน์, 2533 : 2) อาจกล่าวได้ว่าจุดประสงค์ของความเป็นนานาชาติของสหรัฐอเมริกา นั้น นอกจากจะเป็นการศึกษาเรียนรู้เรื่องของคนอื่นแล้ว ยังมีเป้าหมายหลักทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และความรับผิดชอบในระดับนานาชาติของสหรัฐอเมริกาเองด้วย

การที่สหรัฐอเมริกาเข้าไปมีบทบาทเหนือประเทศอื่น ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเน้นผู้นำของฝ่ายประชาธิปไตย ทนุนิยมที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ทั่วโลกจึงต้องเกี่ยวข้องกับประเทศคอมมิวนิสต์โดยตรง และเกี่ยวข้องกับประเทศอื่น ๆ เพื่อให้ประเทศเหล่านั้นเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยและเข้าเป็นฝ่ายเดียวกับสหรัฐอเมริกา ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนา (Development Assistance) แก่ประเทศต่าง ๆ การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในโลกจึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่รัสเซียศึกษา (Russian Studies) จีนศึกษา (Chinese Studies) เอเชียใต้ศึกษา (South Asian Studies) เอเชียตะวันออกศึกษา (East Asian Studies) เป็นต้น โปรแกรมต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมายควบคู่ไปกับการศึกษาภาษาของประเทศต่าง ๆ โปรแกรมเหล่านี้จึงมักเรียกรวมกันว่า การศึกษาภาษาและภูมิภาค (Language and Area Studies)

บทบาทของสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำของโลก และได้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาแก่ประเทศต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาด้วยการส่งผู้เชี่ยวชาญไปยังประเทศต่าง ๆ และรับผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษามาจากประเทศต่าง ๆ มาศึกษาในสหรัฐอเมริกา ความเป็นนานาชาติทางด้านการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนทางวิชาการ นักวิชาการและนักศึกษาเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางมากมาย จะเห็นได้ว่าการศึกษานานาชาติ หรือความเป็นนานาชาติทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกานั้น จุดเน้นอยู่ที่บทบาททางการเมือง เศรษฐกิจและต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่มีอยู่และมีต่อนานาชาติ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกาท้องการที่จะให้มีการเรียนรู้เรื่องของนานาชาติอย่างกว้างขวางเพื่อสามารถเข้าใจและอยู่ร่วมกับสังคมนานาชาติได้อย่างเหมาะสม แนวคิดและกิจกรรมความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา จึงมีลักษณะเด่นชัด คือ การศึกษาค้นคว้า เพื่อที่จะได้ติดต่อสัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูง รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ความคิดและความเข้าใจของสหรัฐอเมริกาไปสู่ประเทศอื่น ๆ ด้วย การศึกษาประเทศต่าง ๆ ในโลก จึงทำให้เข้าใจคนมากขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการติดต่อสัมพันธ์กัน การให้

ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงง่ายขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงนับเป็นแม่แบบสำคัญของความเป็นนานาชาติที่เกิดขึ้น (ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, 2534 : 3-6)

ประเทศในยุโรป

มหาวิทยาลัยในยุโรปมีลักษณะแตกต่างกับมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาอย่างสิ้นเชิงในเรื่องความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ เนื่องจากประเทศในยุโรปได้เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในฐานะอาณานิคมมาเป็นเวลานาน โดยมีนักศึกษาต่างชาติในยุโรปและมีผู้เชี่ยวชาญชาวยุโรปไปประเทศต่าง ๆ มาเป็นเวลานานนับเป็นร้อย ๆ ปี ความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยในยุโรปจึงหมายถึง การที่มหาวิทยาลัยในยุโรปจะเผยแพร่แนวคิดและกิจการการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยไปยังประเทศต่าง ๆ ที่ยุโรปเข้าไปเกี่ยวข้องและมีอิทธิพล ประเทศอังกฤษหรือแม้แต่ฝรั่งเศส มีนโยบายส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยตามแบบอย่างของมหาวิทยาลัยในประเทศของตน ด้วยการส่งครู ผู้บริหาร อุปกรณ์ รวมทั้งหลักสูตรของมหาวิทยาลัยในอังกฤษไปยังประเทศอาณานิคม ไม่ว่าจะเป็นประเทศอัฟริกา เอเชียและออสเตรเลียก็ตาม ด้วยเหตุนี้ในระหว่างยุคอาณานิคม จึงเห็นมหาวิทยาลัยในรูปแบบของอังกฤษและฝรั่งเศส และประเทศยุโรปอื่น ๆ ในประเทศที่กำลังพัฒนา จึงนับเป็นบทบาทเชิงนานาชาติบทบาทแรกของมหาวิทยาลัยในยุโรป ซึ่งคล้ายคลึงกับบทบาทของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกายุคหลัง

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทในเชิงนานาชาติของประเทศทางยุโรปได้ลดน้อยลงเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาและประเทศรัสเซีย การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ การให้ทุนแก่นักวิชาการเพื่อศึกษาค้นคว้า ทำวิจัย และแลกเปลี่ยนทางวิชาการก็ลดน้อยลง แต่การศึกษาวิจัยเรื่องของประเทศอื่น ๆ ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะการค้นคว้าในลักษณะความช่วยเหลือการพัฒนานานาชาติ (International Development Assistance) ซึ่งยังคงมีอยู่ตามความร่วมมือของมหาวิทยาลัย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุคของอาณานิคมเริ่มเสื่อมลง ประเทศในยุโรปต้องการ

พัฒนาตนเอง จึงได้มีการหันหน้าเข้ามาร่วมมือกันจัดตั้งเป็นประชาคมยุโรปร่วมเพื่อพัฒนาประเทศยุโรปร่วมกัน มีกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือทางการศึกษา มีโครงการทำให้มาตรฐานของมหาวิทยาลัยในยุโรปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ มีลักษณะเป็นเครือข่าย (Networking) โครงการความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างมหาวิทยาลัยนี้ประกอบด้วย

1. โครงการ ERAMUS เป็นโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ระหว่างมหาวิทยาลัยในยุโรปด้วยกัน
2. โครงการ TEMPUS เป็นโครงการแลกเปลี่ยนและร่วมมือระหว่างยุโรปตะวันตกกับยุโรปตะวันออก
3. โครงการ PETRA เป็นโครงการร่วมมือในทางการฝึกฝนอาชีพและการเตรียมตัวเพื่อทำงาน
4. โครงการ YOUTH FOR EUROPE เป็นโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนระหว่างประเทศยุโรป
5. โครงการ COMET II เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยด้วยกันและมหาวิทยาลัยของธุรกิจ
6. โครงการ LINGUA เป็นโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาซึ่งกันและกัน ซึ่งยุโรปมีถึงเก้าภาษาที่แตกต่างกัน

ความเป็นนานาชาติของยุโรปนั้น นอกจากจะเป็นการส่งเสริมความร่วมมือในระดับนานาชาติแล้วยังเป็นการส่งเสริมความร่วมมือกันในยุโรปเอง ซึ่งมีการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (เรื่องเดียวกัน, หน้า 6-9)

ประเทศญี่ปุ่น

แนวความคิดของญี่ปุ่นในเรื่องความเป็นนานาชาตินั้นแปลกและแตกต่างจากแนวคิดของ

สหรัฐอเมริกาบ้างเล็กน้อย (ในวงเล็ก ๆ อาจใกล้เคียงกัน) กล่าวคือ ญี่ปุ่นมีเจตนาที่ที่จะทำให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ คำแปลของ ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ของญี่ปุ่นใช้คำว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้ญี่ปุ่นเป็นที่ยอมรับจากโลกภายนอก นั่นคือจะทำให้คนทั่วไป รู้จักและเข้าใจมากขึ้น (Jay Handerson, 1990) กล่าวคือ ญี่ปุ่นกำลังก้าวอย่างมั่นคงไปสู่เป้าหมายการจัดการศึกษาให้เพิ่มขึ้น 4 เท่าตัว คือ จาก 25,000 คน เป็น 100,000 คน โดยนักศึกษาส่วนใหญ่คาดว่าจะมาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายการส่งเสริมการสอนภาษา และญี่ปุ่นการให้ทุนการศึกษา การส่งเสริมการพิมพ์การ์ตูนญี่ปุ่น ทำให้ความเป็นญี่ปุ่นในประเทศต่าง ๆ สูงขึ้น นับเป็นนโยบายที่นุ่มนวลกว่าสหรัฐอเมริกาเพราะไม่ถึงกับส่งออก (Export) ความเป็นญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ แต่อยากให้คนต่างชาติรู้จักและเข้าใจญี่ปุ่นเพราะญี่ปุ่นโดดเดี่ยวมานาน แต่อย่างไรก็ดี การที่ญี่ปุ่นเน้นความเป็นนานาชาติของตนเองจนเกินไป ทำให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในประชาคมโลกน้อยเกินไป ทำให้ญี่ปุ่นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษานานาชาติอย่างรีบด่วน (ก่อ สวัสดิพานิชย์, 2534:12) ญี่ปุ่นจึงมีมหาวิทยาลัยอยู่ในประเทศและให้ชาวต่างชาติเข้าเรียนได้สาขาวิชาที่เรียน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสันติศึกษา เหตุการณ์ของโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้มีมหาวิทยาลัยสหประชาชาติ (United Nation University) ก็มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งมีโครงการร่วม เช่น มหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ไปตั้งสาขาอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น เพราะฉะนั้น ขบวนการของญี่ปุ่นจึงเปรียบประหนึ่งเป็นการอ่อนน้อมถ่อมตน แต่จุดประสงค์เบื้องต้นคือความต้องการให้ญี่ปุ่นเป็นที่รู้จักของประชาคมโลก เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่นด้วย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2534:22)

กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความเป็นนานาชาติในกลุ่มประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นกระบวนการที่เปิดรับความรู้ ความคิด และความเข้าใจของนานาชาติ เป็นลักษณะการรับเอา (Import) ความเป็นนานาชาติ

จากประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะฉะนั้นการที่ต้องเรียนภาษาอังกฤษ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ ก็หมายถึง ความพยายามที่จะหาวิธีการเพื่อการที่จะรับความรู้ความเข้าใจของฝรั่งให้มากขึ้นนั่นเอง เช่น ประเทศมาเลเซีย มีนโยบาย Look East คือ มองไปที่ประเทศญี่ปุ่น หรือเดินตามแบบญี่ปุ่น ประเทศอินโดนีเซียเปิดประตูรับคานาดาและสหรัฐอเมริกา ปรัชญาดังกล่าวนี้เหมือนกับประเทศไทยในระยะแรก ๆ (เรื่องเดียวกัน, หน้า 22)

ประเทศไทย

Wichit Srisa-an (1990) ได้กล่าวถึงความเป็นนานาชาติของไทยในด้านการแลกเปลี่ยนดังนี้

ประเทศไทยมีข้อจำกัดในเรื่องระบบการศึกษามาก การอุดมศึกษาของไทยได้กำหนดข้อจำกัดในเรื่องโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ สิ่งเหล่านี้มาจากโครงสร้างของมหาวิทยาลัยที่เป็นระบบราชการ ข้อจำกัดของสถาบันที่สำคัญประการหนึ่งคือ ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานทางด้านการแลกเปลี่ยนวิชาการระหว่างประเทศของไทย ผลก็คือ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศในอดีตจึงมีข้อจำกัดมาโดยตลอด (Federic Swierezek, 1986) ได้ศึกษาหัวข้อเรื่อง "A Review of International Academic Affiliations and Exchange Agreement in Thailand" พบว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมสำหรับกิจกรรมการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศรวมทั้งทางด้านการเงินและการปฏิบัติการ ความสัมพันธ์ทางด้านการแลกเปลี่ยนยังค่อนข้างเป็นขบวนการทางเดียว คือเน้นความช่วยเหลือจากต่างประเทศที่ให้แก่สถาบันในประเทศไทย

ขอบข่ายของกิจกรรมการแลกเปลี่ยนที่ได้กระทำอยู่นั้น ได้แก่ โปรแกรมระดับปริญญา การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคณาจารย์ และโครงการวิจัย

การพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันได้รวมถึงโปรแกรมนานาชาติระดับปริญญา ซึ่งทำการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาชาวต่างชาติและนักศึกษาชาวไทยลงทะเลเบียนเรียนได้ ประสบการณ์นี้ยังคงเป็นการพัฒนาแรกเริ่มของความเป็นนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากผลของการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ เรื่องความเป็นสากลของการอุดมศึกษาไทย เมื่อวันที่ 28-30 มกราคม 2534 ที่ประชุมได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติหรือสากลของสถาบันอุดมศึกษาในกรณีของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย. จดหมายข่าวรายสัปดาห์. 11 มีนาคม 2534 : 1-2)

1. มหาวิทยาลัยไทยควรเป็นผู้นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาความเป็นสากลในสังคมไทย
2. การพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาควรเน้นที่การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา การปฏิรูปเนื้อหาสาระและรูปแบบหลักสูตร การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ เพื่อสร้างโครงสร้างและปัจจัยพื้นฐานในมหาวิทยาลัยและสนับสนุนกิจกรรมความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ
3. ในระยะยาวควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทย โดยเฉพาะนักศึกษาทางด้านภาษาและสังคม ควรมีโอกาสไปศึกษาระยะสั้นในต่างประเทศและเปิดโอกาสให้นักศึกษาต่างประเทศเข้ามาเรียนในประเทศไทยมากขึ้น
4. ควรมีการพัฒนามาตรฐานทางวิชาการระหว่างประเทศ การพัฒนาหลักสูตรที่มีการเรียนวิชาที่มีความเป็นสากลอย่างสม่ำเสมอ
5. ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในมหาวิทยาลัย เช่น หน่วยงานประสานงานด้านการศึกษานานาชาติและระบบคลังข้อมูลทางด้านการศึกษานานาชาติ
6. ควรทำความเข้าใจในระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้เห็นความสำคัญและการยอมรับความเป็นสากลของการอุดมศึกษา

หลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร

การจัดการศึกษาคือการพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ตัวผู้เรียนสิ่งที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้นั้นคือ หลักสูตรและการสอน ซึ่งจะเป็นแกนกลางในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเกิดขึ้น และหากจะกล่าวถึงความหมายของหลักสูตรแล้วจะมีความหมายที่กว้าง และขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสนใจของแต่ละบุคคลที่ไม่เหมือนกัน ได้มีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะที่ต่าง ๆ ความคิดดังนี้

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973 : 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ หมายถึง

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น
2. ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาและจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันศึกษา

ทาบา (Taba, 1962 : 10) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ แนวทางในการเตรียมผลเมืองให้เป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่วัฒนธรรมของเรา

ทรัมป์ และมิลเลอร์ (Trump and Miller, 1968 : 11-12) กล่าวว่า หลักสูตรคือ กิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมการไว้และจัดให้เด็กนักเรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532 : 1) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง แผนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายทางการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึงการพิจารณาคัดเลือกจัดรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาและประสบการณ์ตลอดจนการ

ประเมินผล

พรชลิ คุณานุกร (2523 : 70) ให้ความหมายของหลักสูตรอุดมศึกษาไว้ว่า หมายถึง รายวิชาจำนวนหนึ่งที่เสนอความรู้ หลักการ ค่านิยม และทักษะ ซึ่งเป็นผลอันพึงประสงค์ของการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ภิญโญ สาร (2526 : 326) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง บรรดา ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียนตามระดับชั้นตามความต้องการ ความสนใจ ตาม วยของนักเรียน และตามความต้องการของสังคม รวมทั้งประสบการณ์ที่จัดขึ้น ทั้งภายใน โรงเรียนและภายนอกเวลาเรียนตามปกติในโรงเรียน

นอกจากนี้จากการสำรวจของนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2519 ปรากฏว่าครูอาจารย์โดยทั่วไปเห็นว่าหลักสูตรหมายถึง ประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทุกด้าน ส่วนหัวหน้าสถานศึกษาก็เห็นเช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์ ที่มีความเห็นแตกต่างกันไปคือ ประชาชน ทั่วไป เห็นว่าหลักสูตร คือ การกำหนดรายวิชาให้แก่ผู้เรียนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่โรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เป็นต้น (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2524 : 20)

อาจกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ กิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัด ขึ้นสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติตามที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ความหมายของหลักสูตรดังกล่าว จะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ แนวความคิดและการศึกษาแต่ละระดับ

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรอุดมศึกษา เมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของเป้าหมาย คือ ผลผลิตที่ต้องการแล้ว อาจแยกองค์ประกอบของหลักสูตรได้เป็น 3 ส่วน คือ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2524 : 23)

ส่วนที่หนึ่ง วิชาชีพ (Professional Education) เป็นเนื้อหาวิชาความรู้และ
กิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ในวิชาชีพใดวิชาชีพ
หนึ่ง เช่น ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก เกษษกร เป็นต้น

ส่วนที่สอง การศึกษาทั่วไป (General Education) เป็นเนื้อหาความรู้รวมทั้ง
กิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีทรรศนะแนวคิดและบุคลิกที่กว้าง มีความรับผิดชอบ
สร้างเสริมคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น

ส่วนที่สาม วิชาเลือก (Elective Course) ในระดับอุดมศึกษาถือว่าวิชาเลือก
เป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่ง เพราะเป็นการให้โอกาสแก่ความสนใจที่กว้างขวางและแตกต่างกันของ
ผู้เรียน โดยทั่วไปวิชาเลือกมักมีในหลักสูตรวิชาชีพและวิชาการศึกษาทั่วไปอยู่แล้ว ในบางสาขา
เปิดวิชาเลือกอื่น ๆ เพิ่มเติมให้นอกเหนือไปจากสาขาเฉพาะ

รูปแบบของหลักสูตร

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรตามที่กล่าวแล้ว รูปแบบของหลักสูตรอุดมศึกษา
อาจพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างวิชาชีพและวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่งแยกออกได้ 2 รูปแบบ

รูปแบบแรก เป็นหลักสูตรอิสระ เป็นวิชาชีพเพียงอย่างเดียว ไม่มีหลักสูตรวิชาการ
ศึกษาทั่วไปปนอยู่ หรือมีก็น้อยมาก หลักสูตรลักษณะนี้เป็นที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะในระบบการ
ศึกษาของยุโรป เพราะถือว่าการศึกษาระดับมัธยมได้วางพื้นฐานด้านการศึกษาทั่วไปมาเพียงพอ
แล้ว เมื่อถึงระดับอุดมศึกษาจึงมุ่งไปที่อาชีพได้เลย ในประเทศไทยเมื่อเปิดมหาวิทยาลัยระยะ
แรก ๆ ก็เน้นทางวิชาชีพอย่างเดียวแม้ในปัจจุบันก็ยังยึดถือความคิดนี้อยู่

ส่วนหลักสูตรที่เป็นวิชาการศึกษาทั่วไปโดยอิสระนั้นก็ยังมีเช่นเดียวกัน เป็นหลักสูตรที่
มุ่งให้เรียนทางด้านศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) อย่างเดียว แต่หลักสูตรอิสระวิชาการศึกษา
ทั่วไปนี้ บางครั้งก็ไปทำอาชีพได้บ้าง เช่น เป็นครูสอนวิชาทั่วไป แต่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องของศิลปะ วัฒนธรรม ค่านิยม และความก้าวหน้าของวิชาการ เพื่อความเป็นผู้รอบรู้มากกว่า หลักสูตรประเภทนี้จะพบมากในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาในระยะแรก ๆ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาที่เรียกว่า วิทยาลัยศิลปศาสตร์ (Liberal Arts College)

รูปแบบที่สอง เป็นหลักสูตรผสม กล่าวคือ ในแต่ละหลักสูตรวิชาชีวะและวิชาการศึกษาทั่วไปผสมกันอยู่แล้ว และโดยทั่วไปวิชาชีวะจะเป็นวิชาหลักแล้วมีวิชาการศึกษาทั่วไปเสริมเข้ามา เพื่อให้วิชาชีวะนั้นสมบูรณ์ขึ้น ปัจจุบันแนวคิดนี้ได้รับความนิยมสูง โดยเฉพาะของไทยเอง ทบวงมหาวิทยาลัยก็ได้กำหนดให้ทุกหลักสูตรในระดับปริญญาตรีต้องมีวิชาการศึกษาทั่วไป (หรือบางที่เรียกว่า วิชาพื้นฐาน) ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หลักสูตรผสมนี้แบ่งออกได้เป็น 3 แบบคือ

1. หลักสูตรผสมแบบแยก ให้เรียนแบ่งกันเป็นปี เช่น ปีที่ 1 หรือ 2 ให้เรียนการศึกษาก่อน ปีที่ 2 หรือ 3 และ 4 เรียนวิชาชีวะ

2. หลักสูตรผสมแบบขนาน เรียนขนานกันไปโดย ปีที่ 1 เรียนวิชาการศึกษาทั่วไปมาก เรียนวิชาชีวะน้อย ต่อไปก็จะเรียนวิชาการศึกษาทั่วไปลดลงและเพิ่มวิชาชีวะมากขึ้น จนถึงปีที่ 4

3. หลักสูตรแบบผสมกันทั้งแยกและขนาน คือ วิชาบังคับของการศึกษาทั่วไป ให้เรียนคู่ขนานกับวิชาชีวะ ระหว่างปีที่ 1-2 แล้ววิชาเลือกให้เรียนในปีที่ 3 ขึ้นไป

หลักสูตรอุดมศึกษาในปัจจุบันส่วนมากจะเป็นหลักสูตรแบบผสมเกือบทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ปีที่ป เมธาคุณวุฒิ (2532 : 7-8) ยังได้กล่าวถึงรูปแบบของหลักสูตรอุดมศึกษาตามแนวความคิดของเบอร์ควิสต์ (Bergquist : 1981) ซึ่งได้แบ่งไว้ 8 รูปแบบดังนี้

1. หลักสูตรเน้นการถ่ายทอดเจตนารมณ์ (Heritage Based) เป็นหลักสูตรที่เน้นให้นักศึกษาเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถเผชิญกับปัญหาของโลกปัจจุบันและอนาคต

2. หลักสูตรเน้นประเด็นปัญหา (Thematic Based) เป็นหลักสูตรที่ใช้ศาสตร์

หลาย ๆ ด้านในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถศึกษาถึงแหล่งข้อมูลที่จำเป็นต่อง
ใช้ในการแก้ไขปัญหา

3. หลักสูตรเน้นสมรรถภาพ (Competency Based) สมรรถภาพหลายประการได้
กำหนดไว้ให้นักศึกษาทราบและจะต้องพยายามแสดงให้ผู้สอนเห็นว่า ตนมีสมรรถภาพเหล่านี้แล้วจึง
จะผ่านหลักสูตรนี้ได้

4. หลักสูตรเน้นวิชาชีพ (Career Based) เป็นหลักสูตรที่เตรียมนักศึกษาไปสู่
วิชาชีพนั้น ๆ โดยเฉพาะ

5. หลักสูตรเน้นประสบการณ์ (Experienced Based) เป็นหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์
การณ์การเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกสถานที่ และได้จัดประสบการณ์ให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง
เนื่องและสัมพันธ์กับทฤษฎีซึ่งสอนภายในชั้นเรียน

6. หลักสูตรเน้นนักศึกษา (Student Based) เปิดโอกาสให้นักศึกษาเป็นผู้ตัดสินใจ
ใจเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการตั้งเกณฑ์และแนวทางในการประเมินตัวเอง โดย
ทั่วไปจะใช้เป็นสัญญาการเรียน (Learning Contract) ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์

7. หลักสูตรเน้นค่านิยม (Value Based) เน้นให้นักศึกษารับทราบแหล่งข้อมูลและ
ประสบการณ์ที่จะศึกษาหรือขยายขอบเขตของค่านิยมที่มีอยู่ หรือรวมทั้งรับค่านิยมใหม่ ซึ่งค่านิยม
เหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง ศาสนา ชีวิตและแผนการทำงานของนักศึกษาในอนาคต

8. หลักสูตรเน้นอนาคต (Future Based) สภาพการณ์ต่าง ๆ ถูกกำหนดขึ้นโดยมี
ข้อตกลงว่าเพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาหาความรู้ ทักษะหรือทัศนคติที่เหมาะสมในการสร้างอนาคตที่
ปรารถนา หรืออนาคตที่น่าจะเป็นไปได้ในสังคม

หลักสูตรทั้ง 8 รูปแบบนั้น ถ้าจัดเป็น 2 ประเภทใหญ่ ที่ในแต่ละประเภทมีลักษณะ
ตรงกันข้ามกัน คือ หลักสูตรทั่วไปกับหลักสูตรเน้นเฉพาะ และหลักสูตรกำหนดตายตัวกับหลักสูตรที่
ให้นักศึกษาเลือกเรียนได้ ก็จะสามารถกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรได้ง่ายขึ้น หลักสูตรใน
แต่ละโปรแกรมจะมีการผสมผสานกันในรูปแบบที่แปรที่กล่าวมาแล้ว เพียงแต่ว่าจะมีจุดเน้นแบบใด

มากกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการผลิตบัณฑิตของสถาบันนั้น

การจัดการเรียนการสอน

เบอร์กควิส (Bergquist, 1981 อ้างใน ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2532) ได้เสนอตัวแปรเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประเมินหลักสูตรมาวางแผนหลักสูตรได้ชัดเจนและง่ายขึ้น โดยพิจารณาจากด้านต่าง ๆ 6 ประการคือ เวลา สถานที่ ทรัพยากร องค์กร ขบวนการและผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้คือ

1. เวลา (Time) ได้แก่ ปฏิทินการศึกษา และตารางเวลาของหลักสูตร
 2. สถานที่ (Space) ได้แก่ การจัดหลักสูตรที่มีการสอนภายในสถาบันหรือภายนอกสถาบัน
 3. ทรัพยากร (Resource) ได้แก่ การใช้บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
 4. องค์กร (Organization) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การจัดองค์กรของหลักสูตร และการจัดองค์กรในการบริหารงานด้านวิชาการ
 5. ขบวนการ (Procedures) ขบวนการของหลักสูตรประกอบด้วย การวางแผนจัดทำหลักสูตร การที่นักศึกษาจะสำเร็จการศึกษา การสอน และการประเมินผลการเรียนของนักศึกษา
 6. ผลิตผล (Outcomes) หมายถึง วิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดเน้นของหลักสูตร และการประเมินเพื่อให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษา
- ทั้ง 6 ประการข้างต้นนี้มีลำดับขั้นตอนความยากง่ายในการจัดทำแตกต่างกัน เช่น การจัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ที่ง่ายกว่าการจัดในเรื่องขบวนการและผลผลิต เป็นต้น การจัดหลักสูตร 6 ด้านดังกล่าว มีรายละเอียดการจัดทำสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการจัดหลักสูตรตามแนวคิดของเบอร์กควิส (Bergquist)

ด้านใหญ่	ด้านย่อย	ตัวเลือก				
		1	2	3	4	5
เวลา	1. ปฏิทิน	2 ภาคการศึกษา	3 ภาคการศึกษา	จัดเป็นรายสัปดาห์	จัดเป็นชุดการเรียน (BLOCK MODULE)	ไม่มีกำหนด
	2. เวลา	วันเวลาราชการ	วันราชการตอนเย็น	วันราชการตอนเช้า	วันสุดสัปดาห์	ไม่มีการกำหนด
สถานที่	1. ภายในสถาบัน	มีการเรียนการสอน	มีการเรียนการสอนบ้าง	ไม่มีการเรียนการสอน	วิศกูปกรณ์	ไม่มีการกำหนด
	2. ภายนอกสถาบัน	มีการเรียนการสอน	ไม่มีการเรียนการสอน	ห้องเรียนเคลื่อนที่ ห้องปฏิบัติการ	วิศกูปกรณ์	อะไรก็ได้
ทรัพยากร	1. บุคลากร	อาจารย์	บุคลากรอื่นของสถาบัน	ไม่มีการสอน	เพื่อนหรือคนอื่น ๆ	นักศึกษา
	2. วิศกูปกรณ์	สีชมพู	สไลด์ทฤษฎี	ห้องทดลอง, ห้องสมุดไอ และอุปกรณ์	ชุดการเรียน สำเร็จรูป	คอมพิวเตอร์
องค์กร	1. องค์กรหลักสูตร	หลักสูตรเดียว	หลักสูตรวิชาเอก	หลักสูตรวิชาเอกคู่	หลักสูตรหลายแบบ	หลักสูตรจัดการ ความต้องการ
	2. องค์กรบริหารงาน	หนึ่งสาขาวิชา	มากกว่าหนึ่งสาขาวิชา	สหสาขาวิชา	ไม่มีสาขาวิชา	หน่วยงานชั่วคราว
กระบวนการ	1. ผู้กำหนด	ผู้สอนสถาบัน	กำหนดไว้แล้ว แต่ศึกษาเลือกได้	นักศึกษาผู้สอนตกลง ร่วมกัน	นักศึกษากำหนด เป้าหมาย ผู้สอน ดำเนินการ	นักศึกษา
	2. หน่วยกิต	เรียนครบหน่วยกิต ของสถาบัน	ย้ายหน่วยกิตจาก วิทยาลัยชุมชน	ผ่านการทดสอบ	พิจารณา ประสบการณ์	ไม่มีหน่วยกิต
	3. การสอน	บรรยาย	บรรยายโดยวิธี สื่อการสอน	สัมมนา	สัมมนาโดยวิธี สื่อการสอน	นักศึกษาเป็น ศูนย์กลาง
	4. การประเมินผล	การสอบสุดท้าย	ประเมินเป็นระยะ	ทดสอบสมรรถภาพ	สังเกตการปฏิบัติ งาน	หลาย ๆ อย่าง รวมกัน
ผลผลิต	1. การกำหนด จุดมุ่งหมาย	เกี่ยวข้องกับสถาบัน	เกี่ยวข้องกับนักศึกษา	เกี่ยวข้องกับสถาบันและ เรียงลำดับ	เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และเรียงลำดับ	เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และสถาบัน
	2. จุดเน้น	วิฉนธรรม	ทักษะ อาชีพ	การเป็นพลเมืองดี	การพัฒนาตนเอง	การวิจัยการเป็น นักวิชาการ

หลักสูตรกับความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา

ความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา (Internationalization of Higher Education) หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งก่อให้เกิดการเกี่ยวของซึ่งพัวอาศัยกันมากขึ้นในระหว่างประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการปรับตัวของคนในชาติ โดยมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันทางด้านบุคลากร ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนทักษะและเทคโนโลยี สินค้า และเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือชาติต่าง ๆ

กระบวนการที่จะกลายมาเป็นความเป็นนานาชาติเหล่านี้จะต้องเป็นกระบวนการตอบสนองซึ่งกันและกัน (Ebuchi, 1989 : 46)

ในทางทฤษฎีมหาวิทยาลัยทุกแห่งถือว่ามีความเป็นนานาชาติอยู่แล้ว เพราะความรู้หรือลัทธิจะเป็นนานาชาติเป็นของสากลที่มีอยู่ในโลก การศึกษาหาความรู้จึงเป็นของสากลไปด้วย สำนักการศึกษาสมัยโบราณถ่ายทอดซึ่งกันและกัน เช่น การถ่ายทอดความรู้จากประเทศแถบตะวันออกไปสู่ตะวันตก และการถ่ายทอดความรู้จากตะวันตกไปสู่ตะวันออก ความเป็นสากลของอุดมศึกษานั้นมีทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ องค์ความรู้และส่วนที่เป็นวิธีการ (Methodology) และส่วนที่เป็นสากลมากที่สุด ไม่ว่าจะจัดอุดมศึกษา ณ ที่ใด ก็คือส่วนที่เป็นวิธีการ (วิจิตรศรีสอาน, 2534 : 3)

เมื่อตั้งมหาวิทยาลัยครั้งแรก ๆ ในยุโรปสมัยกลางนั้นจะเห็นความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยโบโลญญา ปารีส หรือ ออกซ์ฟอร์ด ต่างมีลักษณะเด่น คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีผู้เรียน ผู้สอน มาจากคนในประเทศต่าง ๆ นอกจากมหาวิทยาลัยในสมัยกลางจะเป็นมหาวิทยาลัยที่มีองค์ประกอบเป็นนานาชาติในด้านผู้เรียน ผู้สอนแล้ว ยังเป็นแบบอย่างให้กับมหาวิทยาลัยนานาชาติอีกด้วย ต่อมาในยุคของอาณานิคม มหาวิทยาลัยจึงมีลักษณะเป็นนานาชาติทั้งในแง่ขององค์ประกอบและอิทธิพลรวมทั้งเนื้อหาสาระที่สอนและศึกษา

กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความเป็นนานาชาติมีลักษณะพิเศษมากขึ้น และมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น โดยจุดเน้นอยู่ที่สหรัฐอเมริกาและรัสเซีย เพราะประเทศทั้งสองมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมากขึ้น โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาทำตัวเป็นผู้นำของโลกเสรี ซึ่งจะต้องมีบทบาทในการเมืองระหว่างประเทศและเกี่ยวพันกับกิจการระหว่างประเทศมากขึ้น จึงทำให้ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจประเทศต่าง ๆ มากขึ้น บทบาทในความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาจึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในช่วงปี 1960-1970 จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยนั้นเน้นที่บทบาทของมหาวิทยาลัยในการทำความรู้จักกับวัฒนธรรมอื่น ๆ และในขณะที่วัฒนธรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาเปิดรับความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตก จนกระทั่งเปิดแนวความคิดในการจัดกระแสนของการศึกษาขึ้นใหม่ โดยให้ประเทศที่กำลังพัฒนามีบทบาทในวงการศึกษานานาชาติมากขึ้น ซึ่งต่อมาก็มีกิจกรรมหลากหลายเพื่อนำไปสู่ความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2534 : 1-3)

แนวความคิดที่เกี่ยวกับการจัดสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นนานาชาติ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมนานาชาตินั้น Johnson (1985) ได้เสนอแนวทางการปรับปรุงระบบอุดมศึกษาในปัจจุบันให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม 5 แนวทาง คือ

1. การฝึกหัดด้านภาษา (Language Training) สังคมในระดับชาติจะต้องมีการติดต่อกันในหลายรูปแบบ ภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่ง โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากล การฝึกหัดทางด้านภาษาเป็นสิ่งสำคัญเพราะไม่เพียงแต่จะเป็นการเตรียมนักศึกษาสำหรับอาชีพในอนาคตเท่านั้น แต่ยังสำคัญในการวิจัยอีกด้วย การที่ผลงานวิจัยทางด้าน

สังคมศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่รู้จักในส่วนอื่น ๆ ของโลก เหตุผลง่าย ๆ คือ ผลงานวิจัยเหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่ได้มีการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นการที่จะมีส่วนร่วมในการวิจัยระดับโลกนั้น ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษย่อมเป็นสิ่งจำเป็น

2. การวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) หลักสูตรโดยเฉพาะทางด้านสังคมศาสตร์ ควรเป็นลักษณะเปรียบเทียบหรือให้ความรู้ครอบคลุมทั่วโลก การเปรียบเทียบวัฒนธรรมที่ต่างกัน จะช่วยให้เข้าใจซึ่งกันและกันดีขึ้น

3. การแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ (International Exchange) การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เรียนรู้เรื่องสังคมและวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ โดยผ่านทางตำรานั้นไม่เพียงพอแต่ควรมีประสบการณ์ใช้ชีวิตในต่างประเทศนั้น ๆ ด้วย จึงจะเข้าใจสภาพแวดล้อมที่แท้จริงของประเทศนั้น ฉะนั้นมหาวิทยาลัยจึงควรสนับสนุนให้มีโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย

4. การรับรู้และทัศนคติ (Perceptions and Attitudes) นักศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีความรู้สึกต่อการรับรู้และมีทัศนคติที่ดี ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างชาติ ไม่ควรมีลัทธิชาตินิยมเกินไป

5. การฝึกอบรมแก้ปัญหาาร่วมกัน (Training for Joint Problem-Solving) ในโลกที่ต้องการมีการพึ่งพาอาศัยกัน จะต้องมีการเจรจาตกลงประนีประนอมและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มิใช่เป็นลักษณะเป็นเผด็จการ ฉะนั้นควรฝึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกันแทนการต่างคนต่างแก้ปัญหาด้วยตนเอง

Rosengren, Frank H. และคณะ (1983) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นนานาชาติ มีวิธีการที่สำคัญ 6 วิธีดังนี้

1. การศึกษาประเทศต่าง ๆ และภาษาต่างประเทศ (Area Studies and Foreign Language)

2. ศึกษาวัฒนธรรมหลากหลายและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (Multicultural and Intercultural Education)
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relation Studies)
4. ศึกษารูปแบบแนวทางการพัฒนาที่เป็นนานาชาติ (International Development Study)
5. ศึกษาสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Issues Education)
6. การศึกษาด้วยโลกทัศน์ที่กว้างไกล (Education With Global Perspectives)

Ebuchi (1989 : 50-52) ได้กล่าวถึงมิติของความเป็นนานาชาติดังนี้

1. ปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยธรรมชาติ มหาวิทยาลัยมีความเป็นสากลอยู่แล้ว เนื่องจากวิชาการ องค์ความรู้ ที่เป็นเนื้อหาสาระในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะสากล ไม่มีขอบเขตระหว่างชาติ การส่งเสริมด้านการแลกเปลี่ยนด้านวิชาการระหว่างชาติ เป็นแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมและปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาและช่วยยกระดับการวิจัย การแลกเปลี่ยนนักศึกษานานาชาติ จะเป็นตัวเร่งภารกิจด้านนี้ของมหาวิทยาลัย อย่างน้อยก็มีการปรับปรุงด้านทฤษฎี เช่น การช่วยเหลือของนักศึกษานานาชาติในการส่งเสริมสนับสนุน ก็คือนักศึกษาเหล่านี้จะเป็นแหล่งบุคคลที่ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมและภาษาต่างประเทศ โดยจะกระตุ้นให้อาจารย์และนักศึกษาอื่น ๆ ขยายขอบข่ายเนื้อหาหลักสูตร เพิ่มโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างชาติ เช่น การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษา

2. การสร้างความเชื่อถือของสถาบัน (Establishment of Compatibility of School Credit) ในกรณีที่มีมหาวิทยาลัยประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านระบบหน่วยกิตในสาขาวิชาและสร้างระบบประเมินผลในลักษณะที่เป็นที่ยอมรับ กล่าวคือ สามารถโอนหน่วยกิตจากมหาวิทยาลัยหนึ่งไปอีกมหาวิทยาลัยหนึ่งในต่างประเทศได้อย่างง่ายดาย ก็จะ

กล่าวได้ว่า มหาวิทยาลัยดังกล่าวได้รับการเชื่อถือ การเพิ่มโครงการแลกเปลี่ยนระหว่าง มหาวิทยาลัย การสร้างความสอดคล้องในด้านระบบหน่วยกิตเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการอุดมศึกษา โดยกระบวนการเช่นนี้ ระบบมหาวิทยาลัยจะค่อย ๆ เข้าสู่ระบบสากล ซึ่งประเทศต่าง ๆ มีส่วนร่วมโดยให้บริการแก่นักศึกษาต่างชาติมากกว่าจะเป็นแค่เพียงระบบในระดับชาติเท่านั้น

3. การบรรลุผลทางด้านความสอดคล้องของความเป็นนานาชาติในการบริหาร สถาบันอุดมศึกษา การสนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศและการสร้างสถาบัน ให้เป็นที่เชื่อถือ จำเป็นที่จะต้องให้สอดคล้องกับการจัดองค์กรและกฎระเบียบ การดำเนินการ ระหว่างมหาวิทยาลัยด้วย สถาบันอุดมศึกษาที่มีโครงการความตกลงร่วมกัน มีระบบทางด้าน อาจารย์ และคณะผู้บริหารที่ดี ตัวอย่างเช่น กรณีญี่ปุ่น ได้มีการเพิ่มจำนวนอาจารย์ที่ปรึกษาของ นักศึกษาต่างชาติ มีการจัดระเบียบองค์กรใหม่ในแต่ละปี ริเริ่มให้มีคณะกรรมการคณาจารย์ สำหรับการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในฐานะเป็นส่วนในองค์กรมหาวิทยาลัย ปัจจุบันมีอยู่ทั่วไป ในมหาวิทยาลัยญี่ปุ่นทั้งของรัฐและเอกชน การจัดองค์กรในการบริหารสำนักงานเพื่อรองรับ โครงการแลกเปลี่ยนระหว่างชาติ และรองรับนักศึกษาต่างชาติ เป็นเรื่องที่กำลังตื่นตัวใน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศญี่ปุ่น กระบวนการเหล่านี้จะทำให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่าง ประเทศในด้านข่าวสาร เกี่ยวกับนักศึกษาต่างชาติดีขึ้น และเกิดผลมากขึ้น ส่วนด้านการจัด เตรียมในระดับสถาบันเกี่ยวกับการจ้างนักวิชาการ คณาจารย์ เต็มเวลา จะมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ มหาวิทยาลัยจะได้รับประโยชน์เต็มที่ สิ่งเหล่านี้สำคัญมากในประเทศตะวันตกหลาย ประเทศแต่ยังไม่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น

4. การส่งเสริมความเข้าใจด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและการพัฒนาบรรทัดฐานที่ จำเป็นต่อกิจกรรมความร่วมมือในและนอกมหาวิทยาลัย ความเข้าใจในประเทศเจ้าบ้านอาจ ไม่เป็นเป้าหมายแรกสำหรับนักศึกษาต่างชาติ (และสำหรับประเทศที่ส่งนักศึกษาไปต่างประเทศ) แต่จะเกี่ยวข้องกับประชาชนในประเทศเจ้าบ้าน ข้าราชการ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณาจารย์ คนในท้องถิ่นที่จะต้องให้ความสนใจ เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมความเข้าใจอันดีระหว่าง

ประเทศเจ้าบ้านและแขกผู้มาเยือน นักศึกษาต่างชาติมักต้องการความรู้และทักษะที่เหมาะสม โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติตัวในต่างประเทศ การปรับตัวทางด้านวิชาการรวมทั้งสภาพชีวิตในท้องถิ่น การเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของประเทศเจ้าบ้าน ซึ่งประเทศเจ้าบ้านควรปล่อยให้ เป็นไปตาม ความสมัครใจของนักศึกษาต่างชาติ สิ่งที่ควรกระทำคือ การเรียนรู้ที่จะดำเนินการด้วยความ เคารพและให้เกียรติในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาต่างชาติกับวัฒนธรรมของ ประเทศเจ้าบ้าน

5. การเพิ่มโอกาสให้แก่นักวิชาการในการทำโครงการวิจัยระหว่างประเทศ
 ประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในโครงการวิจัยระหว่างประเทศเริ่มเป็นสิ่งปกติธรรมดาสำหรับ อาจารย์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรส่งเสริมให้อาจารย์ นักวิชาการมีโอกาสเข้าร่วม ในโครงการวิจัยระหว่างประเทศมากขึ้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ และ สร้างสรรค์องค์ความรู้ที่เป็นระดับสากลให้มากยิ่งขึ้น

อาจกล่าวสรุปได้ว่าความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและได้รับการ ยอมรับ โดยประเทศต่าง ๆ ได้มีการปรับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาให้มีความเป็นนานาชาติ โดยปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้สถาบันบรรลุ ความเป็นนานาชาติตามที่ประสงค์

การจัดหลักสูตรนานาชาติ

สิ่งที่เป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา คือ การจัด หลักสูตรให้เป็นนานาชาติ เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของสถาบัน ถ้าสามารถจัดหลักสูตรได้ อย่างเหมาะสม ก็จะได้บัณฑิตตามที่พึงประสงค์ ในการจัดหลักสูตรนานาชาติอาจพิจารณาได้เป็น 4 ลักษณะ (ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, 2534 : 27-32)

1. การจัดวิชานานาชาติศึกษาในหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education)

วิชาพื้นฐานทั่วไปถือได้ว่าเป็นวิชาบังคับสำหรับผลิตทุกคนต้องเรียนและมีเป้าหมายสร้างคนให้เป็นคนดี ซึ่งคนในที่นี้จะหมายถึงผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก เข้าใจในกิจกรรมความเป็นนานาชาติ ดังนั้นจึงควรจัดเนื้อหารายวิชาและกิจกรรมทางด้านนานาชาติไว้ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ในลักษณะดังนี้

1.1 สอดแทรกแนวคิดและสาระของความเป็นนานาชาติไว้ในรายวิชาเดิมที่มีอยู่ ได้แก่ การสอดแทรกเนื้อหา แนวคิดและประเด็นความเป็นนานาชาติหรือความเป็นสากล โดยเฉพาะปัญหาของนานาชาติไว้ในหมวดสังคมศาสตร์ การสอดแทรกวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านและของโลกไว้ในหมวดมนุษยศาสตร์ และการเปรียบเทียบปัญหาและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไว้ในหมวดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.2 การสร้างรายวิชาชั้นใหม่ ให้เป็นรายวิชาบังคับหรือรายวิชาเลือก โดยอาจจะจัดเป็นวิชานานาชาติศึกษาหรือสากลศึกษาโดยตรง (International Studies or Global Studies) หรือรายวิชาที่เป็นประเด็นนานาชาติ ปัญหาของโลกปัจจุบัน เป็นต้น

1.3 การจัดรายวิชาที่สัมพันธ์กันหรือในกลุ่มเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นวิชาเลือกหรือบังคับก็ตาม เช่น วิชาในกลุ่มสันติศึกษา (Peace Education) สิทธิมนุษยชนศึกษา (Human Right Education) สิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education) พัฒนศึกษา (Development Education) การศึกษาต่างวัฒนธรรม (Multi Cultural Education) เป็นต้น วิชาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน (Family) มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันและมีแนวทางในลักษณะนานาชาติ (International Approach) เช่นเดียวกันควรสนับสนุนให้จัดขึ้นหลากหลาย และเป็นทางเลือกหลาย ๆ ทางให้กับผู้เรียนหลาย ๆ ลักษณะ

การศึกษารายวิชาพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไปนี้ ควรเน้นการสร้างทัศนคติที่เหมาะสมในเชิงความเป็นนานาชาติ (International Perspectives) และความรู้ความเข้าใจเรื่องของนานาชาติ (International Knowledge) และบทบาทความรับผิดชอบร่วมกันใน

ระดับนานาชาติ (International Responsibilities) เน้นหลักสำคัญ ซึ่งเป็นเป้าหมายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นแก่บัณฑิตทุกคน

2. การจัดวิชานานาชาติในหลักสูตรวิชาชีพ (Professional or Specialize Course) รายวิชาชีพถือว่าเป็นเนื้อหาหลักของหลักสูตรที่แต่ละสาขาวิชาจะต้องจัดเป็นประจำอยู่แล้ว จะต้องทบทวนความเป็นนานาชาติในกลุ่มเหล่านี้ คือ

2.1 ปรับเนื้อหาให้มีความเป็นนานาชาติ ในระดับรายวิชาปกติ

(Internationalize the Existing Courses) เนื้อหาสาระของรายวิชาชีพจะต้องมีความทันสมัย และทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมอยู่เสมอ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับสาระของตนเองด้วยการเพิ่มเติมเนื้อหาของต่างชาติเพื่อเปรียบเทียบกับวิชาของตนเอง (Internationalize Their own Courses) เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้น การพัฒนาผู้สอนให้เรียนรู้เพิ่มเติมในต่างประเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

2.2 ปรับเนื้อหาพื้นฐานวิชาชีพ (Core Course of Foundation Course)

ให้มีความเป็นนานาชาติเชิงวิชาชีพมากขึ้น โดยการศึกษาลึกลงไปในแต่ละวิชาเอกหรือรายวิชาเฉพาะ ผู้เรียนควรจะได้มีพื้นฐานทางนานาชาติประกอบไปก่อน เพื่อความเข้าใจสาขาของตนเองได้อย่างชัดเจนขึ้น วิชาในลักษณะนี้จะสามารถผนวกเข้าไปในรายวิชาพื้นฐานวิชาชีพด้วยข้อมูลและทักษะในเชิงนานาชาติหรือพัฒนาขึ้นเป็นรายวิชาต่างหากโดยตรง เช่น วิชา International Politics ในคณะรัฐศาสตร์ วิชา International Business ในสาขาวิชาธุรกิจและบัญชี วิชา International Communication ในสาขา นิเทศศาสตร์ วิชา International Education ในสาขาศึกษาศาสตร์ เป็นต้น แล้วจัดให้เป็นรายวิชาบังคับหรือวิชาเลือกในหมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพของแต่ละสาขา

2.3 จัดเป็นกลุ่มวิชาหรือวิชาเอก ในหลักสูตรวิชาชีพของแต่ละสาขา

(Concentration or Major-Minor Courses) เป็นการจัดเพื่อเป้าหมายของการสร้างคนและสร้างวิชาการด้วยนานาชาติศึกษา ในแต่ละสาขาวิชาเฉพาะ โดยมุ่งเน้นให้ศึกษาวิจัยและผลิต

บัณฑิตเพื่อทำงานพัฒนาวิชาการด้านนี้โดยตรง เช่น วิชาเอกในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วิชาเอกทางด้านธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ วิชาเอกทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ วิชาเอกทางด้านศึกษานานาชาติ เป็นต้น โดยให้มีรายวิชาของด้านดังกล่าวอยู่ระหว่าง 15 หน่วยกิตขึ้นไป การจัดหลักสูตรในแนวนี้นี้จะพัฒนาวิชาการได้ชัดเจนขึ้น ลึกซึ้ง ต่อเนื่องและยาวนานขึ้น โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทำงานในระดับประเทศ ต่างประเทศ และองค์การนานาชาติได้

3. การจัดหลักสูตรพิเศษเพื่อความเป็นนานาชาติ (Special Program) เป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดเพื่อเป้าหมายของความเป็นนานาชาติ เพื่อประโยชน์ของกิจกรรมนานาชาติ เป็นหลักใหญ่ โปรแกรมหรือหลักสูตรนี้ประกอบด้วย

3.1 ภูมิภาคศึกษา (Area Studies) เป็นการศึกษาเฉพาะท้องถิ่นเฉพาะ บริเวณที่ต้องเกี่ยวข้องและมีความสำคัญ แต่ควรคำนึงถึงความเหมาะสมทางการศึกษาความพร้อม ความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ความเหมาะสมและความสนใจพร้อมกันไป เช่น ในประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศมหาอำนาจ ภูมิภาคที่ควรสนใจคือ ภูมิภาคที่มีความสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศ ประเทศที่กำลังพัฒนาที่อาจให้ความสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในกรณีประเทศไทยหรือประเทศอาเซียนควรศึกษาประเทศที่พัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน และประเทศที่มีอิทธิพลต่อประเทศ เช่น ควรศึกษาเรื่องของอาเซียน เรื่อง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่องของเกาหลี ไต้หวัน ญี่ปุ่น จีน อเมริกา ยุโรปและรัสเซีย เป็นต้น

3.2 ท้องถิ่นศึกษา (Local Studies) หมายถึง การศึกษาเรื่องของประเทศนั้นให้ลึกซึ้งเฉพาะ สร้างตัวเนื้อหาวิชา (Body of Knowledge) ในแต่ละสาขาแล้วพัฒนาความรู้ในเชิงสหสาขาวิชาที่ศึกษาลึกลงไปในตัวของเขาเอง และพร้อมที่จะเผยแพร่ออกสู่โลกภายนอกได้อย่างมีน้ำหนัก และมีความหมายพอ กรณีของประเทศไทย คือ โครงการไทยศึกษา (Thai Studies) ที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะเข้าใจสังคมไทยเรา และพร้อมที่จะเผยแพร่ไปสู่นานาชาติได้ เพื่อให้ความเป็นนานาชาติเป็นการแลกเปลี่ยนทางวิชาการมากกว่าเป็นกระแสธารเดียว

3.3 ประเด็นเฉพาะเรื่อง (Topic Studies) เป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับนานาชาติหรือประเด็นปัญหานานาชาติ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันในระดับนานาชาติ และเกี่ยวข้องกันทุกสาขา เช่น ประเด็นเรื่อง สิทธิมนุษยชน สตรีศึกษา สันติศึกษา สิ่งแวดล้อม สาขาศึกษา (Global Studies) เป็นต้น

4. การจัดหลักสูตรภาษาเพื่อความเป็นนานาชาติ (Foreign Language Studies) ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญของความเป็นนานาชาติ นอกจากนั้นยังเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพยิ่ง การสอนภาษาจึงเป็นกระบวนการของความเป็นนานาชาติ หลักสูตรทางภาษาที่มีจุดเด่นและควรแก่การดำเนินงานมีอยู่อย่างน้อย 3 ประการ

4.1 การสอนภาษาของตนเองให้กับชาวต่างชาติ เป็นกระบวนการที่ประเทศที่ปกครองอาณานิคม คือ อังกฤษ และฝรั่งเศสได้ใช้มาก่อน สหรัฐอเมริกาเผยแพร่ตามด้วยการส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ เรียนภาษาอังกฤษอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันได้พยายามเผยแพร่ส่งเสริมให้เรียนภาษาญี่ปุ่นอย่างกว้างขวาง กรณีของประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ควรถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะส่งเสริมการสอนภาษาของตนให้กับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง หลากหลายและเป็นจริงเป็นจัง กรณีของประเทศไทย สถาบันการศึกษาจะต้องส่งเสริมการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติที่มาเรียนในเมืองไทยและที่ เขาจะศึกษาในประเทศของเขาเองอย่างลึกซึ้ง

4.2 การเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาท้องถิ่น ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของความเป็นมหาวิทยาลัยนานาชาติ เป็นอุปกรณ์สำคัญของการเรียนรู้เพื่อเข้าใจซึ่งกันและกัน ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมภาษาอังกฤษจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านและภาษาของประเทศที่มีอิทธิพลของประเทศของตนก็ควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังด้วย

4.3 การพัฒนาวิชาเนื้อหาเป็นภาษาต่างประเทศ คือ การเปิดสอนวิชาเนื้อหาต่าง ๆ เป็นภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เป็นการเน้นที่ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารทางวิชาการ เช่น วิชาการโรงแรม วิชาการบริหารธุรกิจ การบริหารอุดมศึกษา ซึ่งสอนเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อผู้เรียนจะได้เข้าใจคนต่างชาติ และคนต่างชาติก็อาจจะมาเรียนได้พร้อมกันไป

รูปแบบของหลักสูตรดังที่กล่าวมาเป็นรูปแบบที่สามารถจัดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อเป้าหมายของความเป็นนานาชาติ หลักสูตรนานาชาติศึกษาจึงมิได้หมายความเพียงการสอนภาษาอังกฤษ การได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การมีผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาบรรยายให้ฟังเท่านั้น แต่หลักสูตรนานาชาติที่แท้จริง คือ การเรียนรู้เพื่อเปรียบเทียบ แลกเปลี่ยนและการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรีเสมอกัน

แนวทางการดำเนินงานเพื่อความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษานั้น นอกจากการดำเนินงานทางด้านการจัดหลักสูตรนานาชาติซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญแล้ว ยังประกอบด้วยกิจกรรมการดำเนินงานอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งสำคัญควบคู่กันไป ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้เป็นนานาชาติ (Internationalization the Activities) และการจัดสถาบันให้เป็นนานาชาติ (Internationalizing the Institution)

1. การจัดกิจกรรมให้เป็นนานาชาติ (Internationalization the Activities) ซึ่งอาจดำเนินการได้ในรูปแบบต่าง ๆ คือ

1.1 การรับนักเรียนต่างชาติ (Foreign Students) การส่งเสริมและเปิดรับนักเรียนต่างชาติเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย จะทำให้ประชากรของมหาวิทยาลัยและประชากรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้สัมผัสกับชาวต่างชาติอย่างแท้จริง ทำให้เกิดทัศนคติในเชิงนานาชาติได้ดีที่สุด การมีนักเรียนต่างชาติจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของความเป็นนานาชาติ

1.2 นักเรียนนอก (Study Abroad) มหาวิทยาลัยหรือประเทศควรส่งเสริมการไปศึกษาต่อต่างประเทศให้กว้างขวางขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการ ความพร้อมของสถาบัน และตัวอาจารย์ผู้สอนว่ามีความพร้อมเพียงใด

1.3 การแลกเปลี่ยนนักศึกษา (Student Exchange) การแลกเปลี่ยนนักศึกษาเป็นกิจกรรมนานาชาติที่ควรปฏิบัติ อาจใช้ช่วงระยะเวลาประมาณ 1 อาทิตย์ ถึงประมาณ 1 ปี ซึ่งปฏิบัติได้โดยไม่ซ้ำซ้อนเกินไป การแลกเปลี่ยนอาจเป็นการแลกเปลี่ยนทางวิชาการไปฝึกงาน ฝึกสอน ฝึกปฏิบัติในต่างประเทศ แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น การกีฬา การแสดงดนตรี การแสดงทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ตลอดจนการไปลงทะเบียนเรียนในรายวิชาของแต่ละสถาบัน เป็นต้น

1.4 การแลกเปลี่ยนอาจารย์ (Faculty Exchange) การแลกเปลี่ยนอาจารย์ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญของความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา การแลกเปลี่ยนอาจารย์ครอบคลุมตั้งแต่การไปดูงาน การฝึกปฏิบัติ การทดลอง ตลอดจนการวิจัยค้นคว้าระหว่างสถาบัน ซึ่งแล้วแต่ความพร้อมของแต่ละแห่ง

1.5 การพัฒนาคณาจารย์ (Faculty Development) เป็นหน้าที่ของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา ที่จะส่งเสริมให้อาจารย์มีประสบการณ์ในต่างประเทศในช่วงเวลาสั้น ๆ โดยมีโปรแกรมที่ชัดเจนว่าอาจารย์ที่ไปต่างประเทศจะไปเพื่อวัตถุประสงค์อะไรและจะกลับมาทำอะไร และมีโปรแกรมที่มากและกว้างขวางพอ

1.6 กิจกรรมของสถาบัน (Institutional Activities) กิจกรรมของสถาบันที่จะบ่งถึงความเป็นนานาชาติจะต้องเป็นกิจกรรมเชิงนานาชาติ ทั้งภายในและภายนอกสถาบันควบคู่กันไป เช่น การจัดวันนานาชาติ หรือจัดกิจกรรมเฉพาะของแต่ละประเทศร่วมจัดกับองค์กรภายนอก การร่วมจัดกับองค์กรภายนอก การประชุมสัมมนาเรื่องนานาชาติ และประเด็นปัญหาของโลกอย่างสม่ำเสมอ

1.7 การให้ความร่วมมือกับสถาบันนอกประเทศ (Institutional Relationship) มหาวิทยาลัยควรมีโครงการให้ความร่วมมือ โดยมีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและมีสัญญาให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. การจัดสถาบันให้เป็นนานาชาติ (Internationalizing the Institution)

หมายถึง การจัดระบบบริหารให้เอื้อต่อการดำเนินงานในระบบนานาชาติ เพื่อเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดหลักสูตร และกิจกรรมเพื่อความป็นนานาชาติอย่างสมบูรณ์ การบริหารที่เอื้อต่อการเป็นนานาชาติ คือ

2.1 การมีแหล่งข้อมูลในเชิงนานาชาติ แหล่งข้อมูลนานาชาติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกิจกรรมนานาชาติ ซึ่งจะต้องมีข้อมูลที่ทันสมัย กว้างขวางและรอบด้านเพียงพอ ซึ่งอาจจัดทำในลักษณะ ศูนย์ข้อมูลนานาชาติ (Clearing House) ซึ่งประกอบด้วย หลักสูตรการสอนของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศข้อมูลเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ และเครือข่ายของข้อมูลนานาชาติ เป็นต้น

2.2 การมีศูนย์นานาชาติ (Office of International Studies or International Center) กิจกรรมนานาชาติจะดำเนินไปได้ด้วยดีจำเป็นต้องมีหน่วยงานเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และสนับสนุนให้มีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมนานาชาติโดยอาจมีลักษณะเป็นกรรมการ เป็นศูนย์หรือสำนักตามความเหมาะสมของแต่ละสถาบัน

2.3 การมีทรัพยากรที่สนับสนุนกิจกรรมนานาชาติ การดำเนินกิจกรรมความเป็นนานาชาติจำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานอย่างกว้างขวางและครอบคลุมบุคคลต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ไม่ใช่มีเฉพาะกลุ่มเฉพาะพวกของตนเท่านั้น

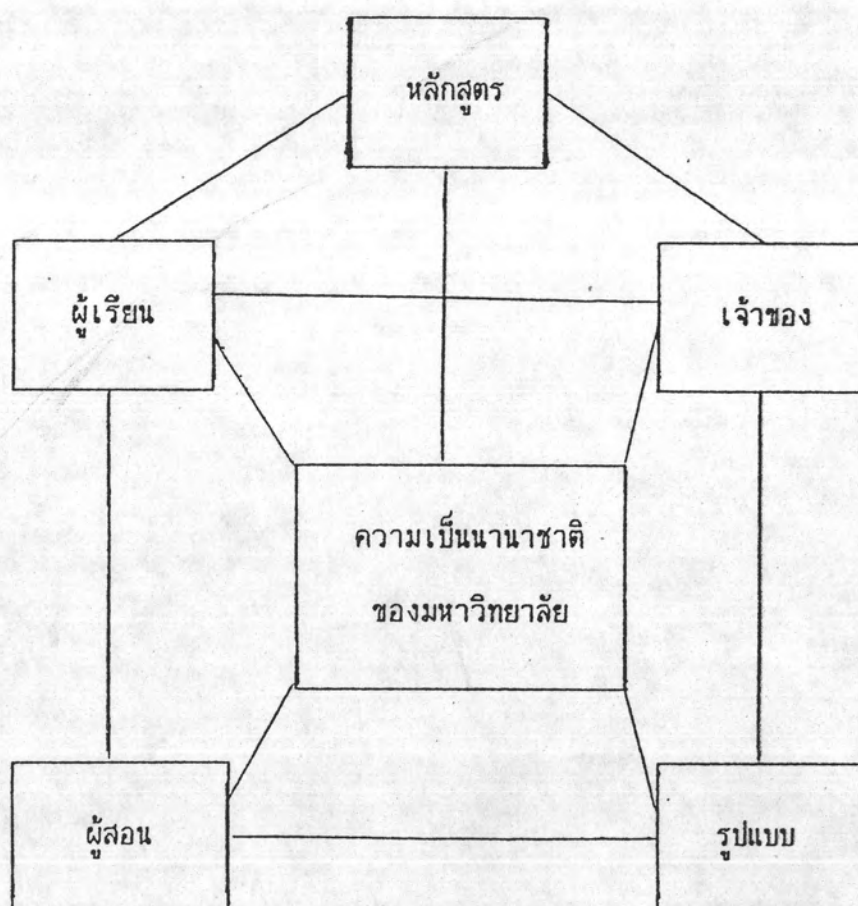
2.4 มีอาจารย์ในเชิงนานาชาติ หมายถึง การมีอาจารย์ของสถาบันที่สนใจมีความพร้อมและมีความสามารถในกิจกรรมนานาชาติ พร้อมทั้งมีอาจารย์ชาวต่างประเทศที่มาช่วยงานสอนและดำเนินกิจกรรมนานาชาติ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและทัศนะอย่างกว้างขวาง

2.5 มีผู้บริหารที่มีทัศนะในเชิงนานาชาติ ผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกิจกรรมนานาชาติ สถาบันจะดำเนินกิจกรรมนานาชาติได้ดีจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่เข้าใจแนวคิดและกิจกรรมของความเป็นนานาชาติสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นนานาชาติอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้สุชาติ ตันธนะเดชา (2534:10-12) ได้ให้ความเห็นว่าความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยไทยนั้นมีความหลากหลายต่างกันไปได้และได้เสนอองค์ประกอบความเป็น

นานาชาติของมหาวิทยาลัยไว้ 5 ส่วนคือ

1. หลักสูตร
2. ผู้เรียน
3. ผู้สอน
4. รูปแบบ
5. เจ้าของ

แผนภูมิ องค์ประกอบความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัย

1. หลักสูตร หลักสูตรลักษณะนานาชาตินั้นควรมีเนื้อหาสาระกิจกรรมครอบคลุม การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง ของประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจศึกษาใน ลักษณะภูมิภาคศึกษา (Area Studies) เช่น ไทยศึกษา อเมริกันศึกษา เอเชียศึกษา เป็นต้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดี (Common Understanding) การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependent World) การขยายโลกทัศน์ให้กว้าง (Global Perspective) สู่การเป็นประชาคมโลกที่ต้องมีการค้าขายแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การถ่ายทอด ความรู้ทางเทคโนโลยี (Technology Transfer) ส่วนสถานที่ที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้จะ เป็นภาษาใดก็ได้ เช่น ภาษาไทย หรือภาษาสากล เช่น ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2. ผู้เรียน-ผู้สอน องค์ประกอบประการหนึ่งของความเป็นสากลคือการมีนักศึกษา มาจากนานาประเทศ ทำให้เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในหมู่ผู้เรียนเช่นเดียวกับการ มีคณาจารย์จากประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นลักษณะอาจารย์ประจำหรืออาจารย์สัฎจร (Visiting Professor) มาสอนในสถาบันนั้น ลักษณะเช่นนี้ภาษาที่ใช้ (Instructional Language) จึง จำเป็นต้องเป็นภาษาสากล เช่น ภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ ที่ผู้สอนและผู้เรียนสื่อสารเข้าใจกันได้

3. รูปแบบ การจัดการศึกษาลักษณะนานาชาติ สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านการพัฒนาหลักสูตร การส่งผู้เชี่ยวชาญมาสอน การ แลกเปลี่ยนคณาจารย์และนักศึกษา การเทียบโอนหน่วยกิต การให้ปริญญาร่วมกันระหว่างสถาบัน (Joint Degree) และความร่วมมือกับต่างประเทศในรูปแบบอื่น ๆ (Joint Venture)

4. เจ้าของ ความเป็นเจ้าของของสถาบันศึกษานั้นหมายรวมถึงเงินทุนด้วย อาจจะเป็นสถาบันการศึกษาที่ดำเนินการภายใต้มูลนิธิการกุศล มูลนิธิของศาสนาที่มีเครือข่ายระหว่าง ประเทศ หรืออาจจะเป็นสถาบันขององค์กรนานาชาติเช่น ยูเนสโก ยูนิเซฟ เป็นต้น นอกจากนี้ อาจเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะพิเศษที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology) ซึ่งรับนักศึกษา จากต่างประเทศผ่านการให้ทุนของรัฐบาลประเทศนั้น ๆ ในลักษณะเป็นเจ้าของร่วมกัน

โดยสรุปแล้วความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมที่เป็นหลักที่จะขาดไม่ได้คือ การจัดหลักสูตรให้เป็นนานาชาติซึ่งองค์ประกอบอื่น ๆ นั้นจะเสริมให้การดำเนินการกิจด้านนั้นบรรลุความเป็นนานาชาติ และในอนาคตกิจกรรมความเป็นนานาชาตินับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นทุกทีจำเป็นที่ทุกคนในวงการอุดมศึกษาจะต้องทำความเข้าใจในกิจกรรมนี้อย่างลึกซึ้งแจ่มชัดและกว้างขวาง เพื่อการดำเนินกิจกรรมด้านนี้จะได้เป็นไปอย่างมีความหมายสอดคล้องกับสังคมหลักวิชาและเป็นประโยชน์กับประชาชาติและนานาชาติอย่างแท้จริง

สถานการณ์เกี่ยวกับหลักสูตรนานาชาติในประเทศไทย

เป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาคือความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยสภาพปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิชาการได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีการติดต่อประสานความร่วมมือกับนานาชาติประเทศ ทั้งนี้โดยการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทย ก็ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากต่างประเทศเสมอมา (อนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ, 2533) เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดาและนิวซีแลนด์ เป็นต้น ความร่วมมือดังกล่าวเป็นความร่วมมือในหลายรูปแบบ เช่น ความร่วมมือระหว่างสถาบันต่อสถาบันที่มีการติดต่อกันโดยตรง ได้แก่ การให้ทุนการศึกษาแก่คณาจารย์ในระดับปริญญาโท-เอก การศึกษาในมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ในการไปสอนในระยะสั้น การทำวิจัยร่วมกัน การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การร่วมเปิดหลักสูตรในมหาวิทยาลัยของไทย การศึกษาร่วมระดับปริญญาเอก ฯลฯ ในส่วนที่ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยปฏิบัติกลางในการดำเนินการและประสานงาน ได้แก่ โครงการความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรเลีย โครงการความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาคานาดา เป็นต้น (สุบิน ปิ่นขยัน 2531 : 4/1 -4/3)

นอกจากความร่วมมือทางด้านการศึกษาและการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศ

ไทยยังมีบทบาทในประชาคมโลกมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ จึงจะต้องมีสัมพันธไมตรีอย่างดีกับประเทศต่าง ๆ ทั้งทางด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ต้องมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ไม่เฉพาะ ทางด้านการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ซึ่งจะนำมา ซึ่งสันติสุขแห่งมวลชนทั่วโลก ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญในการที่จะใช้เป็นสื่อกลางคือภาษาต่างประเทศ การ เรียนรู้ภาษาที่สอง (Bilingual) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาปัจจุบัน (วิจิตร ศรีสอาน, 2533)

สถาบันอุดมศึกษาได้มีแนวความคิดให้มีการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางด้านวิชาการและทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยได้จัดการศึกษาให้มีความเป็น นานาชาติ (Internationalization) หรือจัดการศึกษาในรูปแบบหลักสูตรนานาชาติ ซึ่งมี หลักการดำเนินการบนพื้นฐานของความเป็นไปได้ในระยะเริ่มต้น ซึ่งสามารถดำเนินการเพื่อ บรรลุทางด้านจัดการศึกษาให้มีความเป็นนานาชาติ คือ มีการจัดการศึกษาโดยใช้ภาษา ต่างประเทศเป็นสื่อในการสอนและเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้าศึกษาได้ ในระยะเริ่มแรก มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดทำขึ้นก่อนโดยในปี พ.ศ. 2509 องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Ministers of Education Organization - SEAMEO) เห็นความสำคัญของการศึกษาระดับหลังปริญญา ในสาขาอายุรศาสตร์เขตร้อน เพื่อให้แพทย์หรือนักวิทยาศาสตร์ได้นำความรู้ไปใช้ในประเทศของตน จึงได้จัดตั้งศูนย์อายุรศาสตร์เขตร้อนส่วน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Regional Center for Tropical Medicine) มีหน้าที่ด้านการสอนระดับหลังปริญญาให้แก่แพทย์ในประเทศสมาชิก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 เป็นต้นมา ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ประกาศนียบัตรอายุรศาสตร์เขตร้อนและสุขวิทยา (มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะเวชศาสตร์เขตร้อน, 2533:2)

ในปีการศึกษา 2509 ศาสตราจารย์ ดร. บัวย อึ้งภากรณ์ ได้จัดทำโครงการ พัฒนาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมุ่งที่จะส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพการ

ศึกษา และยกมาตรฐานการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ให้สูงเท่าเทียมนักศึกษาเศรษฐศาสตร์นานาชาติ ประเทศ มีนโยบายในการพัฒนาแผนงานปริญญาโท คือ จัดหลักสูตรพิเศษใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ในการสอนเรียกว่า หลักสูตรสากล โครงการดังกล่าวได้เริ่มรับนักศึกษารุ่นแรกในปีการศึกษา 2512 (วารสารการศึกษาแห่งชาติ, 2:18-32)

ต่อมาการจัดหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีหลักการและวัตถุประสงค์ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เพื่อให้บริการวิชาการแก่นักศึกษาของชาวไทยและชาวต่างประเทศในแถบ ภูมิภาคใกล้เคียงกันและประเทศอื่น ๆ ซึ่งในระยะต่อมาได้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัด ทำทั้งในสถาบันอุดมศึกษาในส่วนกลางและในภูมิภาค ทั้งนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการจัด หลักสูตรนานาชาติ ตามรายชื่อดังนี้

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (Master of Business Administration)
- หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสุขภาพ (Master's

Degree Programme in Health Development)

2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์เชิงระบบ (Master's

Degree Program in Agriculture (Agricultural System))

3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) (Master's Degree

Program in Economics)

- หลักสูตรการตลาดมหาบัณฑิต (Master's Degree Program in

Marketing)

4. มหาวิทยาลัยมหิดล

- หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (อายุรศาสตร์เขตร้อน) (Doctor of Philosophy

in Tropical Medicine)

- หลักสูตรวิทยาศาสตรฺ์เขตร้อนคลินิกมหำบัณฑิต (Master of Science in Clinical Tropical Medicine)
- หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหำบัณฑิต (อายุรศาสตร์เขตร้อน) (Master of Science in Tropical Medicine)
- หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์มหำบัณฑิต (Master of Public Health) มี 2 สาขา คือ สาขาสาธารณสุขในเขตเมือง (Urban Health) และสาขาสาธารณสุขมูลฐาน (Public Health)
- หลักสูตรวิทยาศาสตรมหำบัณฑิต สาขาวิทยาการระบาดทางการแพทย์ (Master's Degree Programme of Science in Medical Epidemiology)
- หลักสูตรการบริหารสาธารณสุขมูลฐานมหำบัณฑิต (Master's Degree Programme in Primary Health Care Management)
- หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาเคมี สาขาวิชาชีววิทยา สาขาวิชาฟิสิกส์ และสาขาวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์) (Bachelor's Degree Program of Science) (เฉพาะสาขาวิชาที่เปิดสอนแล้ว)
- หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาเอเชียอาคเนย์ศึกษาและสาขาวิชาบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยว) (Bachelor's Degree Program of Arts) (เฉพาะสาขาวิชาที่เปิดสอนแล้ว)

นอกจากการจัดหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันแล้วในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ยังมีนโยบายสนับสนุนการจัดการศึกษานานาชาติ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรนานาชาติได้แก่ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล และหน่วยงานที่ประสานงานและให้บริการเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาต่างชาติ ซึ่งภารกิจดังกล่าวเน้นการเริ่มต้นที่จะ

นำไปสู่ศูนย์กลางทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้แก่ สำนักงาน
ศึกษานานาชาติ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

ทางด้านการจัดทำหลักสูตรนานาชาติ ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่
7 (พ.ศ. 2535 - 2539) มีนโยบายสนับสนุนการศึกษาที่มุ่งไปสู่การเพิ่มบทบาทของประเทศใน
ประชาคมโลก ได้แก่ การศึกษาประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการศึกษาด้านไทยคดีศึกษา ให้ความ
ช่วยเหลือต่างประเทศและจัดหลักสูตรให้เอื้อต่อบุคคลต่างชาติต่างวัฒนธรรมเข้าศึกษา โดยได้สนับสนุน
ให้สถาบันอุดมศึกษา จัดทำหลักสูตรนานาชาติ เพิ่มขึ้นตามความพร้อมและความสามารถของ
หน่วยงาน จำนวนรวมทั้งสิ้น 29 หลักสูตร ระดับปริญญาตรี 11 หลักสูตร ปริญญาโท 16
หลักสูตร ปริญญาเอก 2 หลักสูตร ซึ่งมีรายชื่อหลักสูตรดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2534)

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- หลักสูตรเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข ระดับปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์
- หลักสูตรรัฐศาสตร์ ระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์
- หลักสูตรปิโตรเคมีและโพลีเมอร์เทคนิค ระดับปริญญาโท วิทยาลัยปิโตรเลียม

และปิโตรเคมี

- หลักสูตรวิศวกรรมเคมี ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก คณะวิศวกรรมศาสตร์

2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- หลักสูตรเกษตรเขตร้อน ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก คณะเกษตร

3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- หลักสูตรสัตวศาสตร์ ระดับปริญญาโท คณะเกษตรศาสตร์
- หลักสูตรเกษตรศาสตร์เชิงระบบ ระดับปริญญาโท คณะเกษตรศาสตร์
- หลักสูตรบริหารการพัฒนาระบบ ระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย

4. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ ระดับปริญญาโท คณะแพทยศาสตร์

คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ และบัณฑิตวิทยาลัย

- หลักสูตรความเสี่ยงภัยของสภาวะแวดล้อมในระบบนิเวศน์เขตร้อน

ระดับปริญญาโท คณะวิทยาศาสตร์

5. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- หลักสูตรบริหารธุรกิจ ระดับปริญญาตรี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
- หลักสูตรวิศวกรรมไฟฟ้า ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- หลักสูตรวิศวกรรมอุตสาหกรรม ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- หลักสูตรวิศวกรรมเครื่องกล ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- หลักสูตรวิศวกรรมโยธา ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- หลักสูตรวิศวกรรมเคมี ระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

6. มหาวิทยาลัยมหิดล

- หลักสูตรวิทยาศาสตร์การอาหาร ระดับปริญญาตรี โครงการสำหรับนักศึกษา

นานาชาติ

- หลักสูตรวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ระดับปริญญาตรี โครงการสำหรับนักศึกษา

นานาชาติ

- หลักสูตรวิศวกรรมเคมี ระดับปริญญาตรี โครงการสำหรับศึกษานานาชาติ

- หลักสูตรวิศวกรรมอุตสาหกรรม ระดับปริญญาตรี โครงการสำหรับนักศึกษา

นานาชาติ

- หลักสูตรวิทยาการจัดการ ระดับปริญญาตรี โครงการสำหรับนักศึกษา

นานาชาติ

- หลักสูตรโภชนศาสตร์ชุมชน ระดับปริญญาโท สถาบันวิจัยโภชนาการ

- หลักสูตรสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข ระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์

- หลักสูตรวิจัยประชากรและการวางแผนครอบครัว ระดับปริญญาโท สถาบัน

วิจัยประชากรและสังคม

- หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับปริญญาโท คณะพยาบาลศาสตร์
- หลักสูตรวิทยาศาสตร์การแพทย์ ระดับปริญญาโท คณะแพทยศาสตร์ ศิริราช

พยาบาล

7. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- หลักสูตรพัฒนาสังคม ระดับปริญญาโท คณะพัฒนาสังคม

นโยบายเพื่อสนับสนุนความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 สถานการณ์ของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้าน สังคม การเมือง และเศรษฐกิจของนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาการของระบบการสื่อสารและคมนาคมของโลก ความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศผู้นำคอมมิวนิสต์ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของประเทศบริเวณแปซิฟิกและการพัฒนาอย่างรวดเร็วของประเทศกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียง ซึ่งทำให้ประเทศต่าง ๆ ในประชาคมโลกมีสังคมเศรษฐกิจที่เปิดกว้าง มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (อภิชัย พันธเสนและคณะ, 2532 : 16 - 20)

ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงได้ปรากฏขึ้นชัดเจนเป็นลำดับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ การพัฒนาการส่งออก การค้าขายกับประเทศต่าง ๆ ในประชาคมโลก ได้มีผลทำให้ระบบการผลิตและบริการภายในประเทศต้องมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นจึงต้องมีการเตรียมบุคลากรที่มีคุณภาพในการที่จะสามารถพึ่งตนเอง ด้านภูมิความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อการแข่งขันและสร้างความสัมพันธ์ของประเทศในตลาดโลก ในการนี้อุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องวางแผนการผลิตกำลังคนให้ทันต่อสถานการณ์ที่ผันแปรไปอย่าง

รวดเร็ว สร้างคนที่มีความสามารถอันจะเป็นฐานรองรับการพึ่งตนเองทางด้านเทคโนโลยีและ
ในสังคมนานาชาติที่ไทยจะต้องเข้าไปมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น อุดมศึกษาจะต้องเป็นกลไกที่สำคัญที่จะ
ซึ่งนำสังคมให้เห็นถึงผลกระทบที่ตามมาจากการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ
สิ่งแวดล้อม (กฤษณพงศ์ กิริติกร, 2532:5-6)

แผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547)

ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษา
ระยะยาว เพื่อทำหน้าที่ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการอุดมศึกษาของประเทศ พร้อมทั้งวางแผน
อุดมศึกษาระยะยาวให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
ทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาจกล่าวสรุปได้ว่า แผนอุดมศึกษาระยะยาวมีวัตถุประสงค์ 2
ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาระบบอุดมศึกษาไทยให้เป็นแบบที่มีพลวัตและประสิทธิภาพ เอื้อต่อ
การปฏิบัติการกิจทุกด้านด้วยความเป็นเลิศ
2. เพื่อปรับแนวคิด รูปแบบ และวิธีการดำเนินการกิจแต่ละด้านของอุดมศึกษา
ให้สอดคล้องต่อสภาพความเปลี่ยนแปลง และเอื้ออำนวยต่อสภาพที่พึงประสงค์ในอนาคต

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของประเทศในระยะ 15 ปี

ผลการวิจัยเชิงนโยบาย ตลอดจนการระดมความคิดของผู้เชี่ยวชาญได้ชี้ถึง
แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลต่อระบบอุดมศึกษา เพื่อสนองความต้องการของประเทศในส่วนที่
เกี่ยวกับประเทศไทยกับความเป็นประชาคมโลก ซึ่งอาจสรุปภาพฉายที่สำคัญได้ คือ

1. ประเทศไทยจะมีบทบาทและความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ มากขึ้นทั้งในงาน

ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจการค้าและการเมือง เช่น การแสวงหาตลาดการค้าในอินโดจีน และการเปิดสัมพันธทางการค้ากับประเทศกลุ่มสังคมนิยม ซึ่งประเทศไทยจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นคู่สัมพันธ์ ขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจความเป็นประเทศไทยเอง เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศ และป้องกันการครอบงำจากภายนอก

2. จากสถานการณ์เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการขยายตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงอุตสาหกรรมบริการและการส่งออก ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวต่อไปเรื่อย ๆ จึงต้องคำนึงถึงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ จุดที่จะต้องเน้นในการพัฒนาเศรษฐกิจคือ การสร้างระบบที่สามารถพึ่งตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการค้า และการตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงต่างประเทศ (ทบวงมหาวิทยาลัย. คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ก. 2533 : 2)

บทบาทที่เปลี่ยนไปของอุดมศึกษา

ในการตอบสนองสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศ ภารกิจหลักของอุดมศึกษาจึงควรอยู่ภายใต้หลักการ 3 ประการคือ

1. การกระจายโอกาสและความเสมอภาค (Equity)
2. ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency)
3. ความเป็นเลิศในการปฏิบัติการกิจ (Excellence)
4. การส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมนานาชาติ

(Internationalization) (ทบวงมหาวิทยาลัย. คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ข. 2533 : 2-6)

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นผู้รับผิดชอบทางด้านการผลิต ทรัพยากรบุคคลสำหรับประเทศ จึงมีหน้าที่จะต้องปรับทิศทางการดำเนินภารกิจหลักของ

สถาบัน คือในด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศในทิศทางที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนที่เป็นบทบาทภารกิจที่จะส่งเสริมให้ประเทศพัฒนาไปสู่สังคมนานาชาติ ได้แก่

ด้านการสอน นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งทางด้านการผลิตบัณฑิตสาระสำคัญของการให้การศึกษาเพื่อความเป็นสากล จะต้องเน้นทักษะที่สำคัญอันเป็นทักษะสากลของโลกอนาคต เช่น ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านการวิจัย ทักษะทุกภาษา เป็นต้น นอกจากนี้ หลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีความสำคัญ ได้แก่ หลักสูตรศึกษานานาชาติ และหลักสูตรไทยศึกษา ตลอดจนระบบการเรียนสองภาษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรที่มีความเป็นสากลและมีความสามารถเท่าทันในการมีสัมพันธกับต่างประเทศมากขึ้น และเพื่อความเข้าใจในประเทศไทยและประชาคมโลก

ด้านการวิจัย เป็นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาประการหนึ่งที่จะพัฒนาไปสู่สังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องเน้นการวิจัยประยุกต์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีรูปแบบซับซ้อนขึ้น เช่น การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมสมัยใหม่ การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และการฟื้นฟูและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีการเกษตร การวิจัยเชิงอุตสาหกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญแก่การวิจัยพื้นฐานควบคู่ไปกับการวิจัยประยุกต์ เพื่อเป็นฐานนำไปสู่การวิจัยประยุกต์ที่มีประสิทธิภาพและการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลและสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองด้านองค์ความรู้ของประเทศได้อย่างแท้จริงในระยะยาว ทั้งนี้เป้าหมายของการวิจัยไม่ควรมุ่งเพื่อรองรับภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมเท่านั้น แต่ควรมุ่งพัฒนาวิชาการไปสู่ความเป็นเลิศระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ เพื่อเป็นฐานของการพัฒนาและการให้บริการในระยะยาว นอกจากนี้ ยังต้องมีบทบาททางด้านการวิจัยเชิงนโยบาย การวิจัยในกลุ่มสังคมศาสตร์ เพื่อความเข้าใจสภาพสังคมไทยอย่างถ่องแท้

ด้านบริการวิชาการ บทบาททางด้านบริการวิชาการจะเป็นบทบาทที่สำคัญ และมี

ขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น และจะเป็นกิจกรรมที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาสภาพสังคมสารสนเทศ และการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และมีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายมีความร่วมมือกับหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในการนำความรู้และข่าวสารไปสู่ประชาคม นอกจากนี้ยังควรมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนารากฐานความร่วมมือด้านการบริการวิชาการกับต่างประเทศควบคู่ไปกับแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ความร่วมมือในลักษณะร่วมลงทุน เช่น การตั้งองค์การบริการ วิชาการบางประเภทร่วมกับบริษัทนานาชาติ การให้ความร่วมมือแก่ประเทศที่ด้อยพัฒนาว่า เช่น การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรม เพื่อให้บริการวิชาการในระดับภูมิภาคและนานาชาติ เป็นต้น

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม บทบาททางด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจะ มีความหมายกว้างขวางขึ้น เนื่องจากแนวโน้มการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมใน ประชาคมโลกในด้านเศรษฐกิจสังคมเพิ่มมากขึ้น และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจะไม่จำกัดอยู่แต่ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่จะหมายรวมถึงการศึกษาให้เข้าใจความเป็นไทย อย่างถ่องแท้ เพื่อการอยู่ร่วมกับประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรี

นอกจากบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แนวโน้มในการพัฒนา ทางด้านอุดมศึกษาก็จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การพัฒนาจะมีขอบข่ายกว้างขวาง เชื่อมโยงไม่เฉพาะแต่ภายในประเทศ แต่ได้ขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับ องค์กรอื่น ๆ ทางด้านการวิจัย การบริการวิชาการ ตลอดจนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำหรับ ความร่วมมือทางด้านวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และภาค เอกชนควรมุ่งพัฒนาให้เกิดศูนย์การศึกษา ศูนย์การฝึกอบรมระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และ ทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่ ด้อยโอกาสกว่าในประชาคมโลกได้

อาจกล่าวสรุปได้ว่า อุดมศึกษาที่พึงประสงค์ในอนาคต ภารกิจหลักทุกประการจะ ต้องมีคุณลักษณะของความเป็นสากลและมีส่วนส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก บุคลากร อุดมศึกษามีโลกทัศน์และมีมาตรฐานการทำงานเป็นระดับสากล ทางด้านการเรียนการสอนและการ

วิจัยจะต้องพัฒนาองค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศและความเป็นสากล เพื่อรองรับการพึ่งตนเองและ
 ความสามารถในการแข่งขันกับประชาคมโลก (ทบวงมหาวิทยาลัย. คณะกรรมการจัดแผนอุดม
 ศึกษาระยะยาว ค. 2533 : 2)

นโยบาย มาตรการ และเป้าหมายการพัฒนายที่สำคัญ

ด้านการเรียนการสอน

นโยบาย ได้กำหนดไว้ในข้อ 3 ข้อ 8 ข้อ 9 และ ข้อ 10 ดังนี้

ข้อ 3 พัฒนาคุณภาพบัณฑิตและกำลังคนในตลาดแรงงานทุกระดับ เพื่อให้เป็น
 ทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ข้อ 8 ส่งเสริมคุณลักษณะของบัณฑิตเพื่อเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก
 พัฒนาคุณลักษณะที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งเน้นทักษะพื้นฐานบางด้านมากขึ้นในการ
 ผลิตบัณฑิต เช่น ทักษะด้านภาษา การจัดการ การใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ข้อ 9 เพิ่มจำนวนหลักสูตรนานาชาติ ทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา

ข้อ 10 สนับสนุนการเปิดหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่างประเทศในไทย และ
 หลักสูตรของบริษัทเอกชน ทั้งบริษัทภายในประเทศและบริษัทข้ามชาติในบางสาขาวิชาที่เป็นความ
 ต้องการ โดยมีความร่วมมือกับสถาบันของไทยและยึดหลักการการได้ประโยชน์ร่วมกันทาง
 วิชาการ

มาตรการ ได้กำหนดไว้ในข้อ 28 ข้อ 29 ข้อ 30 ข้อ 34 ดังนี้

ข้อ 28 เพิ่มและพัฒนาจำนวนหลักสูตรนานาชาติ ทั้งระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา
 เพื่อการเรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศคู่ค้า-คู่ชาย ประเทศคู่แข่ง และความเข้าใจของนานา
 ประเทศต่อประเทศไทย เน้นความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทย และต่างประเทศในการ
 พัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทางวิชาการ

ข้อ 29 ขยายขอบเขตการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาระหว่าง
 สถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันต่างประเทศ

ข้อ 30 ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

ข้อ 34 ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาร่วมมือกับผู้ประกอบการภาคเอกชนที่มีศักยภาพทางเทคโนโลยีสูง เช่น บริษัทข้ามชาติ บริษัทนานาชาติ จัดโปรแกรมการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดทางเทคนิคเฉพาะทาง และเทคนิคการจัดการ โดยเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้สถาบันอุดมศึกษาอย่างแท้จริง

เป้าหมาย ได้กำหนดในข้อ 1.13 ข้อ 1.19 ข้อ 1.20 ข้อ 1.21 และข้อ 1.26 ดังนี้

ข้อ 1.13 มีจำนวนหลักสูตรเฉพาะในรูปแบบใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมถึงหลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ หลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ หลักสูตรสภาพปัญหาชุมชน หลักสูตรส่งเสริมคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม หลักสูตรผู้นำชุมชนสำหรับสงฆ์ เป็นต้น

ข้อ 1.19 มีการพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนสากลเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ทักษะด้านภาษา การจัดและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะด้านภาษา มีการจัดการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สองเพิ่มมากขึ้น

ข้อ 1.20 มีกิจกรรมทางวิชาการนานาชาติ และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา เช่น การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษา การจัดหลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ โครงการวิจัยร่วมหลักสูตรนานาชาติ สถาบันเพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของประเทศคู่ค้าคู่แข่งและประเทศเพื่อนบ้าน องค์การไทยคดีศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณ และการจัดตั้งกองทุนเฉพาะเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และการให้ความช่วยเหลือประเทศที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ

ข้อ 1.21 มีการจัดตั้งองค์กรทดสอบระดับชาติ เพื่อให้บริการทดสอบมาตรฐานความรู้และทักษะในบางสาขาวิชาที่มีความสำคัญต่อธุรกิจระหว่างประเทศ

ข้อ 1.26 สถาบันอุดมศึกษามีเครือข่ายเชื่อมโยงข่าวสารข้อมูลกับสถาบันในต่างประเทศในด้านการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นฐานในการวางโครงการความร่วมมือระหว่าง

กันในการผลิตบัณฑิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นฐานในการวางโครงการความร่วมมือระหว่างกันในการผลิตบัณฑิตในบางสาขา

ด้านการวิจัย

นโยบาย ได้กำหนดไว้ในข้อ 4 และข้อ 8 ดังนี้

ข้อ 4 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศคู่ค้าคู่แข่ง รวมทั้งกระตุ้นให้มีการศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทยในต่างประเทศมากขึ้น

ข้อ 8 ส่งเสริมความร่วมมือ และการระดมสรรพกำลังระหว่างสถาบันอุดมศึกษา กับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินภารกิจด้านการวิจัย รวมทั้งความร่วมมือกับสถาบันวิชาการ และองค์กรต่างประเทศ

มาตรการ ได้กำหนดไว้ในข้อ 6 ข้อ 11 และข้อ 17 ดังนี้

ข้อ 6 พัฒนาให้มีองค์กรไทยคดีศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศมากขึ้น และในขณะเดียวกัน ให้สถาบันอุดมศึกษาไทยพัฒนาองค์กรเพื่อค้นคว้าวิจัยด้านภูมิภาคศึกษา (Area Studies) และ การศึกษาประเทศต่าง ๆ (Country Studies) มากยิ่งขึ้น

ข้อ 11 พัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านการวิจัย สิทธิบัตร มาตรฐาน และ แหล่งเทคโนโลยีทั้งในระดับสถาบัน ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

ข้อ 17 ขยายขอบเขตความร่วมมือแลกเปลี่ยนทางวิชาการและการวิจัยกับสถาบันต่างประเทศ

เป้าหมาย ได้กำหนดในข้อ 2.10 ดังนี้

ข้อ 2.10 มีการพัฒนาและจัดตั้งองค์กรการวิจัยที่มีความเป็นเลิศเฉพาะทาง ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิจัย สถาบันวิจัย จนถึงระดับอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีฐานะเป็นที่ ยอมรับในระดับภูมิภาคและนานาชาติเพิ่มมากขึ้น

ด้านบริการวิชาการ

นโยบาย ได้กำหนดไว้ในข้อ 4 ดังนี้

ข้อ 4 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานภายนอก

มาตรการ ได้กำหนดไว้ในข้อ 15 และข้อ 16 ดังนี้

ข้อ 15 ขยายขอบเขตการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันต่างประเทศ รวมถึงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษา

ข้อ 16 สนับสนุนให้บริษัทข้ามชาติมาตั้งหน่วยหรือศูนย์ฝึกอบรมในประเทศไทย โดยมีการให้แรงจูงใจด้านภาษี

เป้าหมาย ได้กำหนดไว้ในข้อ 3.8 ข้อ 3.11 และข้อ 3.13 ดังนี้

ข้อ 3.8 มีการจัดตั้งกลุ่มวิชาชีพระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกัน เพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินการโครงการบริการวิชาการต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติ

ข้อ 3.11 มีการจัดตั้งศูนย์วิจัย ศูนย์ฝึกอบรมตลอดจนศูนย์วัฒนธรรมระดับภูมิภาคและนานาชาติขึ้นในประเทศไทยเพิ่มขึ้น

ข้อ 3.13 มีการจัดตั้งกองทุนและองค์กรบริหารเพื่อกิจกรรมทางวิชาการนานาชาติประเภทต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ

ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

นโยบาย ได้กำหนดไว้ในข้อ 2 ดังนี้

ข้อ 2 สร้างความตระหนักให้แก่นักศึกษาและบุคลากรอุดมศึกษาถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย และให้มีโลกทัศน์สากลเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษา เพื่อการมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับนานาชาติ

มาตรการ ได้กำหนดไว้ในข้อ 11 ดังนี้

ข้อ 11 ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันและศูนย์วัฒนธรรมของประเทศคู่ค้าคู่แข่ง และ ประเทศเพื่อนบ้านในสถาบันอุดมศึกษา

นอกจากนี้ปัจจุบันมีการสอนภาษาต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นมาก โดยการจัดหลักสูตรนานาชาติหรือการเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สอนเป็นภาษาต่างประเทศ และหลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ และมีโครงการความร่วมมือแลกเปลี่ยนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมบทบาทของประเทศในระดับนานาชาติ ทบวงมหาวิทยาลัยจึงมีนโยบายและแนวปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวดังนี้

- 1. นโยบายและแนวปฏิบัติของทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยการเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จะสอนเป็นภาษาต่างประเทศของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
 - 1.1 ให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งใช้ภาษาไทยเป็นสื่อหลักในการเรียนการสอน
 - 1.2 การสอนด้วยภาษาต่างประเทศ เป็นบางกระบวนวิชาตามหลักสูตรให้ทำได้ตามความจำเป็นโดยไม่ถือว่าขัดกันกับนโยบายนี้
 - 1.3 การสอนด้วยภาษาต่างประเทศ ทั้งหลักสูตร สามารถกระทำได้โดยคำนึงถึงหลักการและความเหมาะสม ดังต่อไปนี้
 - 1.3.1 สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมและมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป อาจขอเปิดสอนหลักสูตรระดับนานาชาติ หรือระดับภูมิภาค ในสาขาวิชาที่เป็นที่ยอมรับโดยรับนักศึกษาจากต่างประเทศเป็นหลัก ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ
 - 1.3.2 สาขาวิชานั้นเป็นสาขาวิชาที่มีความจำเป็นที่จะต้องผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทางภาษาอย่างดีเลิศ อาทิ นักภาษา หรือมัคคุเทศก์ เป็นต้น
 - 1.3.3 สาขาวิชานั้นมีความจำเป็นต้องเปิดสอนเป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานตามนโยบายของรัฐเป็นเฉพาะกรณี
 - 1.3.4 การเปิดสอนตามข้อ 3.1 หรือ 3.2 หรือ 3.3 ควรกระทำในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามากกว่าระดับปริญญาตรี ยกเว้นสาขาวิชาที่มีความต้องการและมีความ

จำเป็นหรือเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงกับองค์การระหว่างประเทศที่ประเทศไทยรับรอง จึงอาจจะเปิดสอนระดับปริญญาตรีได้

1.3.5 สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนด้วยภาษาต่างประเทศ จะต้องมีความสามารถจะสอนสาขาวิชานั้น ๆ เป็นภาษาต่างประเทศได้เป็นอย่างดีทั้งด้านเนื้อหาสาระและภาษาที่ใช้สอน

ทั้งนี้ ให้ขึ้นนโยบายนี้กับหลักสูตรที่เสนอมาใหม่ สำหรับหลักสูตรที่ได้เปิดสอนไปแล้วให้สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องปรับหลักสูตรให้เข้ากับนโยบายนี้ ตามความเหมาะสมในระยะเวลาอันสมควรต่อไป

2. นโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยกับสถาบันวิชาการในต่างประเทศ

2.1 ความตกลงร่วมมือกับสถาบันวิชาการต่างประเทศ ควรเป็นไปเพื่อสนองเป้าหมายที่สำคัญ เช่น การบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการ การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอน และการขยายโอกาสในการให้บริการทางวิชาการไปสู่ประชาคมโลก

2.2 ความตกลงร่วมมือทางวิชาการควรเป็นไปในลักษณะที่ส่งเสริมให้ทุกสถาบันที่อยู่ในพันธะความร่วมมือได้รับประโยชน์ในการดำเนินการภารกิจของตนได้ดีขึ้น

2.3 ความตกลงร่วมมือทางวิชาการ หมายถึงความร่วมมือในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม สำหรับในด้านการเรียนการสอนนั้น มีขอบเขตครอบคลุมถึงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา อุปกรณ์การสอน ตลอดจนการจัดหลักสูตรอันเป็นข้อตกลงร่วมระหว่างสถาบันด้วย

2.4 ความตกลงร่วมมือทางวิชาการในสาระและขอบเขตดังกล่าว ควรมีแนวทางการปฏิบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.4.1 สาขาวิชาที่จำเป็นต้องมีความตกลงร่วมมือกัน เป็นสาขาที่ให้ประโยชน์แก่นักศึกษา อาจารย์ และวงวิชาการวิชาชีพทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติอย่างแท้จริง

2.4.2 สาขาวิชาที่จำเป็นต้องมีความตกลงร่วมมือกัน เป็นแขนงวิชาที่สถาบันอุดมศึกษาของไทย ยังอยู่ในขั้นของการพัฒนาซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนทางวิชาการจากสถาบันวิชาการต่างประเทศ

2.4.3 พันธะความร่วมมือทางวิชาการมีขึ้นกับสถาบันวิชาการในต่างประเทศ ที่มีศักยภาพสูงเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น ในกรณีที่เป็นการจัดหลักสูตรร่วมกัน สถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศที่เป็นคู่พันธะความร่วมมือ ต้องได้รับการรับรองวิทยฐานะสาขาวิชาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในประเทศนั้นด้วย

2.5 ในกรณีที่ความตกลงร่วมมือกัน เป็นการจัดการศึกษาร่วมกันการดำเนินงาน ทั้งในแง่การบริหารงบประมาณ การประสาทปริญญา ต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย/สถาบันของรัฐ และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเสนอหลักสูตรให้ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเปิดสอนด้วย

2.6 ในกรณีที่ความตกลงร่วมมือกันมีขึ้นกับประเทศในกลุ่มสังคมนิยม/คอมมิวนิสต์ ให้สถาบันดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ว่าด้วยการติดต่อกับประเทศสังคมนิยม/คอมมิวนิสต์ ซึ่งครอบคลุมถึงการให้และรับความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาและการฝึกอบรม การสัมมนา ประชุม ดูงาน การรับความช่วยเหลือ ด้านผู้เชี่ยวชาญ การเข้ามาศึกษาของบุคคล จากประเทศสังคมนิยม/คอมมิวนิสต์และความร่วมมือในลักษณะอื่น ๆ (ทบวงมหาวิทยาลัย กองวิชาการ, 2534 : 57-60)